

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Michal Vrága

**REGIONÁLNÍ KULTURA A
KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY JAKO
NÁSTROJ JEJÍHO ZPROSTŘEDKOVÁNÍ A
REPRODUKCE**

**Regional Culture and Curricular Documents as a tool of its
mediation and reproduction**

Diplomová práce

Praha 2008

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Silvie Kučerová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně za použití uvedené literatury a odborných rad školitelky

V Praze dne 21. srpna 2008

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí diplomové práce RNDr. Silvii Kučerové za ochotu a odbornou pomoc při přípravě této práce.

Dále bych rád poděkoval rodičům a rodině, kamarádům, Mgr. Evě Zemanové za podporu, důvěru a trpělivost, ale hlavně děkuji Ing. Taťáně Jančové za všechno.

Obsah

OBSAH	4
<i>Seznam tabulek</i>	5
<i>Seznam grafů</i>	6
<i>Seznam obrázků</i>	7
1 ÚVOD	9
2 REGIONÁLNÍ KULTURA	12
2.1 VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A DEFINIC	12
2.1.1 <i>Kultura</i>	12
2.1.2 <i>Lokální kultura</i>	14
2.1.3 <i>Regionální kultura</i>	17
2.2 PRVKY LOKÁLNÍ KULTURY	18
2.2.1 <i>Hmotné prvky lokální kultury</i>	18
2.2.2 <i>Nehmotné prvky lokální kultury</i>	23
3 REGIONÁLNÍ KULTURA V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH	27
3.1 SYSTÉM VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ.....	28
3.1.1 <i>Národní program vzdělávání</i>	28
3.1.2 <i>Rámcové vzdělávací programy</i>	29
3.1.3 <i>Školní vzdělávací program</i>	34
3.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM A REGIONÁLNÍ KULTURA	36
3.2.1 <i>Regionální kultura ve vzdělávacích oblastech</i>	37
3.2.2 <i>Regionální kultura jako součást průřezových témat</i>	43
4 VYMEZENÍ A CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÝCH ÚZEMÍ	47
4.1 CHARAKTERISTIKA REGIONU PRAHA 10.....	50
4.2 CHARAKTERISTIKA REGIONU UHERSKOBRODSKO	54
5 ŠETŘENÍ POTENCIÁLU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ A REPRODUKCE LOKÁLNÍ KULTURY ŠKOLNÍ PRAXÍ	59
5.1 METODIKA ŠETŘENÍ.....	60
5.2 ZÁVĚRY A SROVNÁNÍ	61
6 MODELOVÝ PROJEKT K TÉMATU REGIONÁLNÍ KULTURA	77
7 ZÁVĚR	84
LITERATURA A PRAMENY	88
PŘÍLOHY	

Seznam tabulek

Tab. č. 2.1: Dodržování tradic a zvyků na území ČR	25
Tab. č. 3.1: Regionální kultura v RVP ZV	39
Tab. č. 3.2: Regionální kultura v RVP G	41
Tab. č. 3.3: Regionální kultura a průřezová témata (RVP ZV).....	43
Tab. č. 3.4: Regionální kultura a průřezová témata (RVP G)	44
Tab. č. 5.1: Počty respondentů	60
Tab. č. 5.2: Nejčastěji uváděné kulturní symboly regionu (Otázka 4).....	62
Tab. č. 5.3: Využívání kulturní infrastruktury ve volném čase - v % (Otázka 13)..	66
Tab. č. 5.4: Využívání kulturní infrastruktury v rámci výuky - v % (Otázka 14)....	67
Tab. č. 5.5: Nejčastěji uváděné spolky (Otázky 15 a 16).....	67
Tab. č. 5.6: Hodnocení školního předmětu jako zdroje informací o lokální kultuře (Otázka 21).....	72

Seznam grafů

Graf č. 5.1: Vztah k místnímu regionu (Otázka 3).....	61
Graf č. 5.2: Navštěvování feudálních staveb v regionu (Otázka 7 a 8)	63
Graf č. 5.3: Navštěvování feudálních staveb v regionu v rámci školního předmětu (Otázka 8).....	64
Graf č. 5.4: Znalost významu kroje (Otázka 9).....	64
Graf č. 5.5: Nošení lidových krojů (Otázka 11).....	65
Graf č. 5.6: Využívání kulturní infrastruktury (Otázka 13 a 14)	66
Graf č. 5.7: Dodržování oslav, zvyků a tradic – dle regionů (Otázka 17)	69
Graf č. 5.8: Význam šíření a předávání kulturních tradic (Otázka 18).....	69
Graf č. 5.9: Zdroje informací o zvycích a kulturním životě (Otázka 19)	70
Graf č. 5.10: Zdroje informací o zvycích a kulturním životě (Otázka 19)	70
Graf č. 5.11: Zdroje informací o památkách a stavbách (Otázka 20).....	71
Graf č. 5.12: Srovnání zdrojů informací o zvycích a kulturním životě vs. o památkách a stavbách (Otázky 19 a 20).....	71
Graf č. 5.13: Hodnocení ZEMĚPISU jako zdroje informací o lokální kultuře – dle škol (Otázka 23 – Kolik hodin zeměpisu jste se věnovali výuce regionální kultury) 73	
Graf č. 5.14: Hodnocení ZEMĚPISU jako zdroje informací o lokální kultuře (Otázka 23 - Kolik hodin zeměpisu jste se věnovali výuce regionální kultury)	74
Graf č. 5.15: Hodnocení ZEMĚPISU jako zdroje informací o lokální kultuře – dle regionů (Otázka 23 - Kolik hodin zeměpisu jste se věnovali výuce regionální kultury)	75
Graf č. 5.16: Angažovanost na problémech místního regionu (Otázka 24 - Zajímáte se, díky škole o problémy v místním regionu?)	75
Graf č. 5.17: Angažovanost na problémech místního regionu – dle škol (Otázka 24 - Zajímáte se, díky škole o problémy v místním regionu?).....	76

Seznam obrázků

Obr. č. 3.1: Systém vzdělávacích dokumentů (základní vzdělávání)	29
Obr. č. 3.2: Vzájemný vztah RVP a ŠVP.....	33
Obr. č. 4.1: Znárodnění vybraných regionů v rámci Česka	47
Obr. č. 4.2: Mapa Prahy 10	48
Obr. č. 4.3: Mapa Uherskobrodská	49
Obr. č. 4.4: Znaky dvou nejznámějších fotbalových klubů v Praze 10 (FC Bohemians 1905, SK Slavia Praha)	50
Obr. č. 4.5: Nový stadion SK Slavia Praha (Eden) - vizualizace.....	51
Obr. č. 4.6: Kostel Sv. Václava v Praze Vršovicích	52
Obr. č. 4.8: Moravské vinné budy.....	55
Obr. č. 4.9: Zámek Nový Světlov	55
Obr. č. 4.10: Straňanský kroj	56
Obr. č. 4.11: Jízda králů ve Vlčnově.....	58
Obr. č. 6.1: Obležení Uherského Brodu kuruckými vojsky Františka II. Rákocziho v roce 1704, olejomalba od neznámého mistra z 18. století	78

Abstract

This diploma thesis explores regional culture curricular documents as tools of its mediation and reproduction of regional culture. The theoretical part starts with definition of key words related to culture, local and regional culture. Next theoretical part (chapter 3) describes curricular documents, which are products of new educational reform, in context of regional culture. Firstly, in practical part, I characterize two selected regions - Prague 10 and Uherskobrodsko region and their typical elements of culture. Chapter 5 summarizes results of questionnaire survey, which is focused on finding how students of elementary and grammar schools are informed about culture in their regions and as well as their approach to the local culture and role of schools in cultural education. The final part of this diploma thesis is devoted to my project proposal that should lead students to closer relationship with cultural and historical heritage in their regions, showed on the example of Uherskobrodsko region.

Key words

Culture, region, regional culture, curricular documents, Framework Education Programme, School Education Programme

1 Úvod

Jako téma pro svoji diplomovou práci jsme zvolil problematiku regionální kultury a její začlenění do školních osnov. Kulturní dědictví, jeho uchování, ale i další rozvoj má velký význam pro společnost. Přesto jsem však přesvědčen, že se tomuto tématu nevěnuje dostatečná pozornost, konkrétně z vlastní zkušenosti z mé pedagogické praxe mohu potvrdit, že např. školní osnovy se regionální kulturou zabývají spíše okrajově. Přitom jsou to právě školy, které vedle rodiny hrají významnou roli při utváření osobnosti člověka, jeho postojů a hodnot a jsou tedy místem, kde by si i mladí lidé měli postupně budovat kladný vtaah k místu svého bydliště a obecnému způsobu života v regionu.

Kromě toho, že toto povědomí lidí o kulturně historickém dědictví vede k upevňování morálních hodnot a národní i regionální identity, má také rozvoj kultury pozitivní vliv na ekonomickou úroveň regionu, může například významně ovlivňovat cestovní ruch, který je zdrojem finančních prostředků pro daný region.

V dnešním globalizujícím se světě je toto téma důležité i z hlediska existence mnoha kulturních odlišností a učení se toleranci k ostatním národním, evropským i světovým kulturám.

S jistým optimismem a očekáváním pohlížím na reformu školství, která počítá ve svých kurikulárních dokumentech se začleněním učiva o regionální kultuře do školních učebních plánů, a proto je hlavním cílem předkládané diplomové práce provést analýzu Rámcových vzdělávacích programů (RVP) a Školních vzdělávacích programů (ŠVP) z hlediska jejich potenciálu pro výuku o regionální kultuře.

Celkem jsem si tedy v diplomové práci vytyčil následující cíle:

- 1. Zjištění potenciálu nových kurikulárních dokumentů jako nástroje pro zprostředkování a reprodukci kultury.*
- 2. Zhodnocení zapojení studentů do kulturních aktivit ve vybraných regionech a posouzení úlohy školy v těchto aktivitách.*
- 3. Zjištění informačních zdrojů o regionální kultuře a role školních učebních plánů v předávání vědomostí o regionální kultuře a na jejich základě rozvíjení postoje a vztahu studentů k regionu, ve kterém žijí.*

Tyto cíle jsou základem pro obsahovou strukturu a zvolenou metodiku této práce, která je rozčleněna celkem do sedmi kapitol. V teoretické části jsou definovány klíčové pojmy, jako je kultura a obecné přístupy k ní, dále pojmy regionální a lokální kultura, kde se mimo jiné zabývám problematikou vymezení kulturního regionu. Závěr druhé kapitoly věnuji přehledu a stručnému popisu jednotlivých prvků lokální kultury. V teoretické rovině se také zabývám kurikulárními dokumenty, které se váží k nové školské reformě. Vysvětluji hierarchii těchto dokumentů a jejich rozdíly a specifika pro jednotlivé etapy vzdělávání, přičemž se zaměřuji na tematiku regionální kultury obsaženou ve vzdělávacích oblastech a průřezových tématech.

Teoretické poznatky jsou pak aplikovány v praktické části práce. Čtvrtá kapitola se zabývá vymezením vybraných regionů: Praha 10 a Uherskobrodsko. Nejenže tyto regiony dobře znám, ale především předpokládám velkou rozdílnost v charakteru jejich lokální kultury a tedy možnost demonstrovat na jejich příkladech různý vztah mladých lidí k prvkům materiální i nemateriální kultury.

Kapitola pátá shrnuje výsledky dotazníkového šetření, které si kladlo za cíl zjistit informovanost žáků základního a gymnaziálního vzdělávání o prvcích kultury v Praze 10 a na Uherskobrodsku. Zvláštní zřetel byl kladen na zhodnocení role školy a učebních plánů na formování postoje studentů ke kultuře jejich regionu. Závěrem jsem vypracoval návrh projektu, který má vést žáky k bližšímu vztahu ke kultuře a historickému dědictví v jejich regionech, a to konkrétně na příkladu Uherskobrodsko.

V předkládané diplomové práci se pokusím na základě vlastního výzkumu potvrdit či vyvrátit následující hypotézy:

- 1. Školy v současnosti nedostatečně využívají svůj značný potenciál pro zprostředkování a podporu reprodukce regionální kultury.*
- 2. Zapojení žáků do kulturních aktivit na Uherskobrodsku je větší než v Praze 10.*
- 3. Narozdíl od žáků na Uherskobrodsku znají žáci v Praze 10 více architektonické památky ve svém regionu a navštěvují častěji kulturní*

instituce, jelikož k tomu mají více příležitostí (památek je tu více na malé ploše, atd.)

První hypotézu jsem zvolil na základě vlastních zkušeností z mé pedagogické praxe. Vysokou angažovaností žáků na Uherskobrodsku, resp. nízkou angažovanost žáků v Praze 10 předpokládám proto, že v celé jižní Moravě hraje lidová kultura v životě lidí významnou úlohu. Právě Morava je známá dodržováním obyčejů a tradic, což dokládá celá řada lidových festivalů, oblíbenost folklórních spolků nejen u starší generace, ale především u mládeže .

Naproti tomu hlavní město vždy přitahovalo migranty z mnoha různých kultur, českých i zahraničních, což vedlo k tomu, že tradiční lidová kultura postupně ztratila své výsadní postavení. Přispělo to však k rozvoji kulturní infrastruktury jako jsou kina, divadla, muzea a knihovny. Roli hraje také větší ekonomická vyspělost a tím i více finančních prostředků, zejména ze soukromé sféry, pro rozvoj kultury. Hustota architektonických památek je v Praze vyšší, tedy předpokládáme i větší znalost místních žáků těchto kulturních prvků.

2 Regionální kultura

Pojem „kultura“ je v dnešní době brán velmi široce. Kulturou se zabývá několik vědních disciplín, jako jsou kulturologie, etnografie, sociologie, sociální antropologie, kulturní geografie a mnoho jiných a každá jej definuje z jiného úhlu pohledu. Pro potřebu předkládané práce není nutné zacházet v tomto směru do přílišných podrobností, je ovšem nutné zmínit několik základních pohledů, názorů a definic, které nám poslouží ke zpřesnění pojmu kultura a jeho následnému konkrétnímu využití v dalším textu.

2.1 Vysvětlení základních pojmů a definic

2.1.1 Kultura

Slovo „kultura“ pochází z latiny (cultura, cultus, colere) a znamená doslovně „to, oč je třeba pečovat“. Původně se používalo v zemědělství ve smyslu pěstování kulturních plodin, postupně však pojem „kultura“ pronikl do více oborů lidské činnosti. Existuje tedy několik významů, které se často prolínají a jednotlivé definice souvisejí s věcným kontextem dle oboru, ve kterém jsou používány. Z hlediska vědy a vědeckého poznání se kultura stává předmětem hlavně společenskovědních disciplín a jak už jsme zmínili, každá z nich si vytvořila vlastní přístupy, pojmy i různá logická třídění.

Názorný přehled různých významů pojmu „kultura“ vytvořil M. Rassem (1987), později jej využili např. Patočka, Heřmanová (2008). Tento systém se jeví jako výstižný a k naší problematice plně dostačující.

Pojem „kultura“ lze takto rozčlenit do čtyř významových oblastí:

První význam se vztahuje zejména k ekonomickým aktivitám, kdy lidé využívají jistého potenciálu území, v našem případě místního regionu (vymezeného území). Jedná se zejména o potenciál přírodní spojený se zemědělstvím a využitím půdy (land-use). Tato významová oblast se významně promítá také do problematiky geografie, a to především do geografie zemědělství (ekonomické geografie).

Druhý význam je mnohem širší a souvisí hlavně z procesem kultivace člověka a tím pádem s vědami spíše humanitními jako je např. sociologie,

pedagogika nebo sociální antropologie. V tomto případě je i definice kultury velmi široká a obecná.

Třetí význam opět zabíhá hlavně do oblasti humanitních věd. Je spojen s mezilidskými vztahy. Je to především jednání lidí a komunikace mezi lidmi. Slova jako vkus a elegance nám do jisté míry charakterizují, které oblasti života se tento směr týká. Pojí se s ním i termín tzv. vysoká kultura, která zahrnuje umění (návštěvy divadel, galerií apod.).

Čtvrtý význam můžeme spojit s vysvětlením idejí a principů fungování různých ideologií a vlastně i společností. Často jde o náboženské vyznání, funkce církve ve společnosti, ale také o analýzu na určité ideologii založených sociálních skupin (sekty, extrémistická hnutí). „Výklad ideových principů těchto skupin je pak základem pro pochopení kulturní různorodosti současné západní společnosti a nutným předpokladem pro řešení stávající sociokulturních konfliktů“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 10).

Z těchto jednotlivých významových tezí můžeme formulovat jednu z definic, která je dosti široká, ale týká se podstaty našeho zkoumání. „Kultura je tak pojímána jako souhrn všech materiálních a duchovních statků a hodnot, které byly vytvořeny v celé historii lidstva, nebo jako ty hodnoty, které jsou využitelné v konkrétním čase pro konkrétní společnost“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 10).

Pohled z hlediska sociální antropologie je ještě rozsáhlejší a zabývá se především nemateriální stránkou. Shrnutím několika aspektů tohoto pojmu vytvořil definici Robert F. Murphy (1998): „Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím“.

Sewell (2008) nahlíží na pojem kultura ze dvou hlavních pohledů: kultura jako abstraktní pojem všeobecně umožňující poznání života společnosti a kultura jako konkrétní způsob života určité společnosti. V prvním případě mluvíme pouze o jedné kultuře jako nauce o poznání společenského života, která nás odlišuje od ostatních živočišných druhů, v druhém případě pak lze mluvit o několika kulturách typických pro určitou část společnosti odlišující ji od jiné.

Jistou syntézou několika definic je definice Zemánkova (2003, s. 125): „Kultura je historicky přenášený soubor osvojených zvyků a materiálních tradic určité sociální skupiny, který doplňuje instinktivní lidské chování a zahrnuje myšlení, řeč, konání, instituce a artefakty.“ Zmíněná formulace asi nejlépe vystihuje objekt našeho zkoumání, jak z hlediska současných trendů v kulturní geografii, tak v oblasti vzdělávání a výuky.

Pro cíle práce je důležité vymezit také pojem „kulturní potenciál“, který „lze definovat jako dosud nevyužívané nebo jen málo využívané, nicméně za určitých podmínek využitelné zdroje rozvoje společnosti v oblasti kultury“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 51).

Z obecného pojetí kultury se postupně dostáváme k pojmům, které již úzce souvisí s touto prací a hlavně s jejím anketním šetřením, navíc jsou určitou specifikací tohoto slova. Mezi tyto pojmy řadíme lokální kulturu a regionální kulturu a její jednotlivé složky.

2.1.2 Lokální kultura

Lokální kultura se od kultury obecně liší především vztahem k určitému místu. Výstižně ji můžeme definovat jako: „stav kultury a jejich složek v prostorovém rámci a čase“ (Zemánek 2003, s. 126).

Lokální kulturu charakterizuje množství prvků. Mezi ně patří zejména artefakty a ostatní materiální prvky, ale také folklór a zvyky jako prvek nemateriální. Mohou to také být různé prvky lidové a populární kultury. Lokální kulturu lze dělit také podle toho, k jakému místu se váže, a to na venkovskou lokální kulturu a městskou lokální kulturu.

Příkladem prvků lokální kultury jsou zvyky (zvyklosti). Ty jsou definovány jako „časté opakování stejného chování či jednání, které se postupně stává charakteristické pro určitou – lokální – skupinu lidí a které má určitý místní význam a místní příčiny“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 64). Zvyky dělíme na tzv. zvyky lidové, které jsou často anonymní a vyskytují se většinou v homogenních venkovských skupinách a tzv. zvyky populární, které můžeme najít spíše ve velkých

společnostech (heterogenních skupinách). Tradiční zvyky a oslavy jsou součástí nehmotných prvků lokální kultury a jsou také jedním z prvků, na které jsem se zaměřil při dotazníkovém šetření.

Hmotným prvkem je například tzv. **artefakt (kulturní artefakt)**, který „představuje jakýkoliv hmotný předmět, který je zhotovený lidskou činností, a to v souladu s normami určité kultury“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 50). Pojem „artefakt“ je používán i v jiných vědních disciplínách, ve kterých má svůj specifický význam (např. v archeologii). Kulturní artefakt si nelze představit bez jeho nehmotné složky.

Lokální kulturu také charakterizuje **folklór**. Tento termín pochází z angličtiny a vznikl spojením dvou slov - „folk“ - lidová a „lore“- tradice. Uvedenému termínu odpovídá také český výraz **národopis**. Dříve byl spíše používán jako lidová moudrost, to „co lidé ví“. Dnes je folklór součástí lidové kultury. Je to souhrn lidových výtvorů a aktivit jak nemateriálních, tak materiálních (příspěvy, pohádky, lidová řemesla, hudba, tance atd.).

Všechny výše zmíněné prvky jsou součástí lidové kultury a mají velký význam při výuce kulturní geografie a jsou součástí školních vzdělávacích plánů zkoumaných škol. Mimo jiné jsou to také pojmy, se kterými se žáci často setkávají a byly využity i v dotazníkovém šetření.

V souvislosti s lokální kulturou je nezbytné upřesnit si některé pojmy jako kultura lidová, elitní, populární, městská a venkovská.

Lidovou kulturu si můžeme představit jako kulturu „obyčejných“ lidí (širších lidových vrstev). Je určitým protikladem tzv. oficiální (elitní) kultury. „Lidová kultura je chápána nejen jako diversifikovaná (diferencovaná) regionálně, ale diversifikovaná i sociálně – např. kultura rolnických vrstev či kultura vrstev řemeslnických“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 64). Lidová kultura se šíří především slovem v rámci rodiny, folklórními spolky a také školou. Písemně se předává dalším generacím v podobě kronik, zpěvníků, sborníků apod.

Proti tomu můžeme vymezit označení **elitní kultura (oficiální kultura)**, která je vytvořená „elitní skupinou“ – skupinou známých umělců či odborníků.

Populární kultura není pojmem odvozeným od tvůrců (populárních umělců), jak se možná mnoho lidí nesprávně domnívá, ale je nazvána podle toho, že ji přijalo velké množství lidí (populace). Na populární kulturu navazuje tzv. kultura masová. Ta vzniká zhruba v polovině dvacátého století. Typickým rysem této kultury je vyšší míra komerce s „určitou mírou standardizace kulturních statků“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 65). Obě výše uvedené kultury jsou šířeny prostřednictvím masových médií jako je televize, rádio, tisk a nově i internet.

Charakteristické pro tzv. **městskou kulturu** je velká sociální a kulturní heterogenita a je velmi snadno ovlivňována populární kulturou a globalizací. Na druhou stranu město bývá často bráno jako kulturní a umělecké centrum. Dále poskytuje větší kulturní potenciál a často také kvalitnější kulturní infrastrukturu, kulturní služby a instituce. Dochází zde také k inovačnímu procesu a zvýšení rozmanitosti kulturního bohatství.

Jistým protikladem městské lokální kultury je **venkovská lokální kultura**. Venkov je daleko homogennější oblastí než město, a to jak ve sféře sociální, tak ve sféře kulturní. Dříve, ale i v současné době hraje na venkově významnou roli lidová kultura. Typickým rysem venkovské lokální kultury je její konzervativnost. Otázkou ovšem zůstává, jestli to v dnešní době můžeme hodnotit jako klad nebo zápor.

Z hlediska vymezení je velmi složité určit hranici mezi venkovskou a městskou lokální kulturou, protože dnes dochází k tzv. procesům residenční suburbanizace a nepřímé urbanizace, a to zejména v okolí velkých měst a jiných atraktivních městských destinací. Problematikou suburbanizace se mimo jiné zabývá Ouředníček (2006).

Setkáváme se v souvislosti s kulturou také s pojmy **hmotná (materiální)** a **nehmotná (nemateriální) kultura**. V praktickém životě je však velmi těžké je od sebe oddělit, jedna bez druhé se neobjedou a vzájemně se doplňují. Jako příklad můžeme použít lidový kroj jako zástupce materiální kultury (drobný artefakt), který by byl bez tradic a zvyků člověka pouze obyčejným oděvem.

Souhrn hmotných a nehmotných hodnot, které vznikly v minulosti a mají takový význam, že i dnes přispívají k vytváření soudobých kulturních a společenských hodnot, nazýváme **kulturní dědictví**.

2.1.3 Regionální kultura

Vymezit pojem regionální kultura můžeme podle specifických projevů a prvků, např. specifických způsobů života, hmotného kulturního dědictví, regionální identity, specifických stereotypů chování, tradic, sociokulturního potenciálu, obyvatelstva i území; to vše vztaženo k určitému regionu. Chceme-li hovořit o regionální kultuře, musíme se také zmínit o termínu „**kulturní region**“. Ve většině publikací jsou tyto dva pojmy (regionální kultura a kulturní region) téměř identické. „Kulturní či sociokulturní region můžeme nejspíše chápat jako časoprostorový průsečík či průnik minulých a současných společenství a jejich kultur“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 113). Největší problém však nastává při vymezení konkrétního regionu v prostoru. Toho, který by se měl stát středem zájmu z hlediska výzkumu regionální kultury. Problematikou vymezení a pojetí regionů se zabývá Hampl, Gardavský, Kúhnl (1987), kteří mluví o koncepci homogenních a vztahových regionů.

Homogenní region je vymezen na základě maximální podobnosti určitého jevu. V případě sledování kulturních prvků nám homogenní region může vyčlenit např. nářečí (tedy území, kde se hovoří stejným dialektem).

Vztahový (nodální) region je založen na uzavřenosti vztahů, jedná se zejména o sociálně-geografické regiony vymezené pomocí migrace, dojížděnkou za prací a službami. Typickým rysem vztahového regionu je vnitřní propojení, organizovanost a funkčnost celého území. Charakteristika nodálního regionu je oproti homogennímu regionu založena na různorodosti, a to jak přírodní, tak socioekonomické.

V geografii je region chápán jako část zemského povrchu, který si udržel pozici základního geografického pojmu a je často využíván pro klasifikaci a organizaci geografických informací. Pojem region je v geografii významný pro praktické a technické účely, a proto zde nastává problém, že je brán jako statický a stálý. Sociální a kulturní pohled na region je spíše jako na rozvíjející se

a transformující se objekt, který reprodukuje specifické časoprostorové vztahy a strukturu společnosti. Podrobněji se tímto problémem společně s regionální identitou zabývá (Chromý (2003).

2.2 Prvky lokální kultury

2.2.1 Hmotné prvky lokální kultury

Hmotné prvky lokální kultury můžeme rozdělit do následujících skupin. Toto rozdělení platí s menšími změnami obecně, nejen pro jednotlivé lokality, ale i pro širší území, např. celé Česko.

Specifickou a rozsáhlejší skupinu tvoří nemovité památky. Jedná se o skupinu **stavebních kulturních památek** (lidová architektura, sakrální památky, feudální architektura, technické a vojenské památky). Další skupina je mnohem různorodější a tvoří ji umělecké, uměleckořemeslné a ostatní drobné památky, drobné artefakty, historické zahrady a parky, archeologické památky, dále do skupiny řadíme také kulturní krajinu a genofond flóry a fauny.

Zvláštní skupinu prvků tvoří tzv. kulturní instituce, organizace a infrastruktura. Tyto prvky hmotné kultury nelze brát jako památku, ale spíše jako prostředek, který slouží uživatelům k různým kulturním aktivitám v dané lokalitě.

Samostatnou skupinou může být např. tradiční gastronomie, u které většina autorů uvádí, že leží na hranici hmotných a nehmotných prvků lokální kultury.

Stavební kulturní památky

Lidová architektura patří k těm nejvýznamnějším prvkům lokální kultury. Jde v podstatě o typický rys vesnického obydlí. Lidová architektura je typická uspořádáním domů, ale také užitkových a zemědělských budov. Byly při ní použity místní klasické materiály (došky, kameny,...) a jejich kombinace. Typická je výzdoba, používané barvy, tvar oken a štítů a také mnohem praktičtější detaily jako např. orientace domů a vchodových dveří, půdorysy budov, členění budov a místností. Ucelený příklad lidové architektury dnes získáme ve skanzenech tj. muzeích v přírodě speciálně zřízených a uměle vytvořených pro její uchování

(největší v ČR - Rožnov pod Radhoštěm). Na rozdíl od skanzenů, které vznikly uměle svozem staveb, však najdeme i vsi, kde se lidová architektura dodnes dochovala. V ČR je to známý chráněný soubor staveb se zachovalým selským barokem v jihočeské vesnici Holašovice, která se dostala na seznam UNESCO v roce 1998. Nejde však jen o tuto ves, míst se zachovalou lidovou architekturou je více.

Sakrální památky představují jeden z nejrozsáhlejších prvků lokální kultury, a to jak městské, tak venkovské. K těm nejobvyklejším patří kostely, kláštery, baziliky, katedrály, chrámy, fary. Součástí souborů sakrálních památek jsou také drobné stavby jako kříže, boží muka, zvonice, kapličky, křížové cesty, sloupy a jiné. Tyto stavby nejsou typické pouze svou architekturou a funkcí, důležitým prvkem je také umístění, velký význam pro krajiny tvorbu a hlavně jeho důvod. Ten nebýval vždy jen náboženský nebo duchovní, vesnické kostely stojí často na jednom z nejvyšších míst v obci, což má význam symbolický (připomínka něčeho nad námi), ale také praktický (dobrá viditelnost, slyšitelnost a orientační důvody). Drobné sakrální stavby byly stavěny většinou podél cest či na místě nějaké události, často tragické či nešťastné. Umístěním drobných sakrálních staveb se podrobněji zabývá Nusek, Svoboda (2001).

Zvláštní podskupinou sakrálních staveb jsou tzv. památky funerální. Funerální památky stojí na pomezí staveb sakrálních a občanské vybavenosti. Patří sem hřbitovy, hrobky, márnice, kostnice nebo hřbitovní kaple.

Jistým způsobem můžeme říct, že **feudální architektura** je hlavně doménou měst, ale i na venkově měla svůj velký význam. Feudální architekturu dělíme na dvě části. „Jako určitý protipól lidové architektury může vystupovat *městská architektura*, a to zejména v podobě měšťanských domů, nejceněnějších staveb v historických jádrech měst, tj. paláců, radnic, městských bran, kašen, věží, podloubí apod.“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 71). Kromě městské architektury patří do této skupiny také *panská sídla*. „Pod pojem panská sídla jsou obvykle zahrnovány stavby typu tvrzí, hradů, zámků a jejich zřícenin, letohrádků, panských dvorů, hospodářských budov (sýpek), paláců, loveckých zámečků apod.“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 71).

Panská sídla jsou typičtější pro venkov, často se ovšem nacházejí mimo obec. Bohužel pro mnoho z nich je v dnešní době typické chátrání. Příčina je dána změnou

či nevyjasněností vlastnických vztahů a rovněž nutností velkého množství finančních prostředků pro jejich opravy a udržování. V době komunismu byly feudální stavby na venkově zabaveny původním vlastníkům a jejich další využití bylo nevhodné a nedůstojné. Sloužily jako sklady (zdravotního a vojenského materiálu), kasárny nebo také jako součásti JZD. Nedůstojnému využití feudálních staveb a hlavně hradů a zámků se věnuje Úlovec (2003 a 2005). Po roce 1989 došlo k navrácení odebraného majetku původním majitelům, ovšem ani restituce nevedly ke zlepšení situace. Většina původních majitelů nemá o polorozpadlé stavby zájem nebo prostředky na jejich rekonstrukci.

Do feudální architektury musíme zahrnout také zbytky opevnění a hradeb, hlavně u královských a jiných významnějších měst.

„Mezi **technické památky** se řadí celý soubor objektů majících jak historickou, tak navíc i technologickou hodnotu, neboť představují doklady o činnostech a vývoji těžby, průmyslu a dopravy v určitém období“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 73). Jedná se nejčastěji o mlýny, kovárny, papírny, továrny, pily, milíře a manufaktury. Další určitým způsobem specifickou skupinou těchto památek jsou doly a důlní zařízení. K velmi osobitým a v poslední době často restaurovaným památkám patří vodní hamry, náhony, vodárny, vodovody, studny, plavební kanály a rybníční soustavy. Mezi technické památky bychom mohli zařadit i mosty, mostky, lávky a rozhledny. Stavby tohoto typu mají také velmi blízko k městským stavbám. Nejde totiž pouze o jejich funkčnost, ale také estetičnost.

Vojenské památky mají svou specifickou funkci. V oblasti stavebních kulturních památek jsou to pevnosti, bunkry, katakomby, kasárny a již jednou zmiňované hradby a opevnění.

Většinu z výše jmenovaných technických památek můžeme vsadit do oblasti venkovské kultury, většinou se nacházejí ve volné krajině. Oproti tomu většina vojenských památek se nachází v historickém centru měst.

Skupina kterou tvoří spíše menší předměty, jež jsou často součástí stavebních památek, jsou **umělecké, uměleckořemeslné a ostatní drobné památky**. Tato skupina je některými autory řazena do skupiny stavebních kulturních památek (např. Zemánek 2003), protože část z nich jeví znaky stavby. S tím do jisté míry souhlasí níže uvedená definice. „Jde o takové hmotné objekty, které byly vytvořeny buď jako

samostatná díla, nebo jako součásti či doplňky k jiným stavbám, objekty, které jsou obvykle těžko přemístitelné, spojené relativně natrvalo s povrchem země“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 74). Jako příklad můžeme uvést pomníky, pamětní kříže, náhrobky, hraniční kameny, milníky, rozcestníky, zákazové sloupy, celní kola, smírčí kameny, pranýře, obětní kameny. Jako součást staveb uvedme hlavně sochy a sousoší, soubory plastik, morové sloupy, kované brány apod.

Charakteristické pro skupinu **drobných artefaktů** je propojení hmotných předmětů a nehmotné kultury. „Artefakty představují hmotné předměty, které byly vytvořeny lidskou činností nebo jí byly alespoň významným způsobem modifikovány, a to v souladu s normami a pravidly dané lokální či regionální kultury“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 75). Typickým příkladem jsou lidové kroje. Kroj je tradiční oděv charakterizující určitý region, v dřívější době ztvárňující jeho ekonomickou vyspělost. Dnes je užíván při tradičních lidových slavnostech a oslavách.

Zvláštním artefaktem jsou též psané nebo tištěné dokumenty, např. kroniky a mapy. Právě kroniky měly a mají obrovský význam v předávání a uchování kulturního dědictví. Jak uvádí Zemánek (2003), „kronika není jen pasivně zaznamenávacím médiem, svou reflexí může ovlivnit mnohé budoucí aktivity v obci.“

Mezi drobné artefakty bychom neměli zapomenout zařadit výrobky a předměty, jako např. typickou místní keramiku, historický nábytek, zbraně či předměty každodenní potřeby.

Do hmotných prvků lokální kultury někteří autoři řadí **kulturní krajinu**, která však dle mého názoru tvoří samostatnou skupinu. „Kulturní krajinou ve smyslu hmotného prvku lokální či regionální kultury lze chápat dochované typické uspořádání a využití krajiny, která byla po několik století uzpůsobena potřebám lidí“ (Patočka, Heřmanová 2008 s. 76). Tvoří určitý protiklad přírodní krajiny. Definice kulturní krajiny je pro tuto práci dostačující a její podrobnější rozbor by byl nad rámec tématu a navíc současná problematika kulturní krajiny je velmi složitá a má

své významné místo i ve studiu geografie. O kulturní krajině, jako součásti regionálního dědictví, a o její ochraně poskytuje informace Kučera (2008).

Do skupiny ostatních prvků hmotné lokální kultury dále řadíme **historické zahrady, parky a arboreta**, které spolu s **genofondem flóry a fauny** nazýváme jako ostatní hmotný odkaz minulosti (viz Zemánek 2003).

Archeologické památky byly vždy spojovány spíše s historií a terénním výzkumem. „Terénní archeologické památky představují zpravidla zakonzervované, zasypané či jinak chráněné základy budov, svatyní, rondelů, sídlišť či významných nalezišť, odpadní jámy, zásobnice, pohřebiště, mohyly, polozemnice apod. Archeologickými památkami jsou samozřejmě i samotné nejruznější dochované a nalezené artefakty“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 78). Z geografického hlediska nemá tato skupina velký význam, jelikož jednotlivé nalezené artefakty můžeme rozdělit do drobných artefaktů a skupiny stavebních kulturních památek. Touto kategorií se zabývají zejména archeologické obory.

Důležitou složkou pro rozvoj lokální kultury jsou objekty nebo zařízení, které slouží ke kulturnímu využití. Tato složka je odborně nazývána jako kulturní **infrastruktura území**. „Kulturní infrastruktura určitého území představuje materiálně technické zázemí pro realizaci „živé“ kultury, popř. pro prezentaci kultury lokální“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 79). Jak zmiňuje Zemánek, ale i další autoři, kulturní infrastrukturu, nebo někdy také materiální a technické zázemí, můžeme rozdělit na dva „druhy“. Prvním z nich je základna „oficiální“, kterou tvoří především kulturní centra jako jsou např. kulturní domy, knihovny nebo regionální muzea a v dnešní době je to do jisté míry také kino nebo divadlo. Na druhé straně se nachází základna „neoficiální“, která může pro regionální kulturu znamenat mnohem víc, a to hlavně ve smyslu šíření kultury jistou nenásilnou formou, formou zábavy, setkání a přirozenou komunikací mezi lidmi a hlavně napříč generacemi. Již toto rozdělení napovídá, že do této skupiny řadíme např. hospody, hostince, sokolovny, tělocvičny, ale jistým nezaměnitelným způsobem může posloužit také autobusová zastávka nebo lavička na návsi.

Podobně jako kulturní infrastruktura představovala materiální nebo hmotné zabezpečení lokální kultury, tak **kulturní organizace a instituce** tvoří přechod mezi hmotnou a nehmotnou složkou. Do této skupiny řadíme fungující instituce, které

mají velmi významný vliv na lokální kulturu, kulturní život, cítění, ale také znalosti. Jedná se především o místní školu, faru a obecní nebo městský úřad. Tady si musíme uvědomit, že se nejedná o budovy těchto institucí, ale hlavně o lidi a know-how, které tyto organizace poskytují. Ať už se v našem případě jedná hlavně o kulturu, ale jindy to může být ekonomická samostatnost a celkové kvalitní zázemí.

2.2.2 Nehmotné prvky lokální kultury

Nehmotné prvky patří k hůře definovatelným a popsitelným pojmům. Jsou představovány obecným způsobem života, náboženským a spolkovým životem, tradičními zvyky a oslavami a ostatními nemateriálními složkami lokální kultury. Všechny tyto prvky se často vzájemně prolínají.

Obecný způsob života patří k nejcharakterističtějším částem lokální kultury, ale pro výzkum a vědecké pozorování je to kategorie nejhůře uchopitelná. V podstatě se dá říct, že způsob života utváří samotnou lokální kulturu. Obecný způsob života se projevuje téměř ve všech činnostech. Charakterizuje ho např. míra tradicionality, což je schopnost přijímat nové podněty, různé cizorodé prvky či neznámé postupy; dále míra sociální kontroly, kdy na venkově je velmi nízký stupeň anonymity, naopak v městské lokální kultuře je anonymita mnohem větší. Další charakteristikou je to míra sociální homogenity, kterou jsme již zmínili v pojmu „městská a venkovská kultura“.

„Obecný způsob života se pak jako projev lokálně specifické hodnotové orientace odráží i v preferovaných volno-časových aktivitách, volebních preferencích a jiných“ (Patočka, Heřmanová 2008, s. 79).

Náboženský život má jednoznačnou spojitost jak s obecným způsobem života, tak s lokální kulturou samotnou. Je prvkem, který lokální kulturu po dlouhou dobu utvářel a dodnes ji v určitých regionech ovlivňuje. Míra sekularizace byla ovlivněna totalitním režimem před rokem 1989 a změnou kulturních a duchovních hodnot na začátku devadesátých let dvacátého století. Podrobně se sekularizací v České republice zabývá Havlíček (2005). Intenzitu náboženského života vždy nejvíce ovlivňovaly historické tradice a generační přenos hodnot. Pokles náboženského života pozorujeme ve venkovských i městských regionech. A lze konstatovat, že v některých regionech náboženský život zcela vymizel.

Prvkem, který má v lokální kultuře své nezastupitelné místo je **spolkový život**. Zkoumáním tohoto prvku se bude zabývat i dotazníkové šetření. Jak tvrdí Zemánek (2003), „spolkový život dnes často nahrazuje život náboženský.“ Chtěl bych zdůraznit a potvrdit tím názory ostatních autorů, že spolkový život má obrovský podíl na výplni volného času obyvatelstva. Spolky jsou dnes nositelem místních tradic a také významný integrační faktor. Tento jev potvrzují i zahraniční studie (Selman 2001). K nejvýznamnějším spolkům patří oficiální zájmová uskupení jako hasiči, myslivci, chovatelé, zahrádkáři atd. Dalším představitelem a do jisté míry samostatnou skupinou jsou sportovní spolky, kluby, tělovýchovné jednoty, Sokol. V neposlední řadě sem patří i neformální seskupení, např. klub důchodců, kluby mládeže atd. Jak důležitou roli hrají místní spolky pro život na venkově popisuje ve svém článku Havlíček (2007).

Tradiční zvyky a oslavy opět úzce souvisí s obecným způsobem života. Dodržování tradic nám ukazuje míru tradicionality obyvatel jednotlivých regionů, viz tab. č. 2.1, a míru identifikace s daným územím. V tabulce můžeme jasně vidět několik typických rysů v dodržování tradičních oslav a zvyků. V tomto ohledu můžeme potvrdit, že nejrozšířenější jsou oslavy Vánoc a Velikonoc, a to v celé České republice, bez rozdílu velikosti obce. Oba tyto křesťanské svátky byly po dobu 20. století zesvětštěny a dnes už málo lidí ví, že mají křesťanský základ. Bylo to dáno hlavně ateistickým přístupem komunistického režimu a po roce 1989 vlivem globalizace a komerce.

Obecně lze říci, že míra tradicionality je vyšší na Moravě než v Čechách, jelikož většina tradičních svátků a oslav vychází z křesťanství, je tento jev podmíněn vyšší religiozitou v oblasti Moravy (především v okresech Zlín, Uherské Hradiště, Břeclav). Pozoruhodný jev můžeme vidět při srovnání míry tradicionality dle velikosti obce, kde by se dalo předpokládat větší dodržování tradic v obcích pod 1 000 obyvatel. Jedním důvodů je jistě větší kulturně-materiální zázemí ve větších městech a komerční atraktivita některých svátků, existuje tu však i zvláštní snaha městského obyvatelstva přiblížit se aspoň tímto způsobem venkovu. Podle toho také probíhal výběr dvou místních regionů (metropolitní a venkovský) pro dotazníkové šetření, u nichž je předpoklad, že míra tradicionality je naprosto rozdílná ve prospěch venkovského (moravského) regionu.

Tab. č. 2.1: Dodržování tradic a zvyků na území ČR

Dodržování tradic, zvyků a oslav	Velikostní kategorie obce dle počtu obyvatel, Čechy		Velikostní kategorie obce dle počtu obyvatel, Morava		Čechy	Morava	Česká republika
	0-1000	nad 10 000	0-1000	nad 10 000	celkem	celkem	celkem
Masopustní zábava	26	35	36	44	26	40	32
Masopustní karneval s maskami	10	10	13	16	11	14	12
Průvod masek	13	17	33	13	14	30	19
Dětský karneval	20	26	24	24	23	25	24
Vynášení Morany	4	13	8	22	5	9	7
Velikonoční dětské obchůzky s leptačkami	22	3	49	22	20	45	28
Velikonoční kslady s pomlázkami	95	94	97	95	95	97	96
Jarní či letní pálení ohňů	76	65	44	33	76	39	64
Slavnosti máje	52	38	53	45	53	55	53
Slavnost na počátku léta (např. Jízda králů)	3	15	3	13	3	5	4
Pouť	62	45	60	47	62	61	62
Dožínky	14	3	11	7	13	11	12
Vinoobraní, dočesná	2	6	3	5	2	5	3
Posvícení	57	27	31	13	54	30	46
Obchůzky Mikuláše, čerta a anděla	93	95	95	95	94	95	95
Adventní zvyky (např. obchůzky Lucie a Barbory)	11	45	8	36	13	12	12
Vánoční vystavování jeslíček	18	83	37	64	20	48	34
Společný vánoční sironiek na návsi	43	92	49	91	50	86	62
Obchůzka Tří králů po domích	8	24	19	35	10	23	11

Zdroj: Patočka, Heřmanová 2008, s. 81

Nejvíce dodržované zvyky jsou založeny na křesťanské tradici. Sem patří Velikonoce, Vánoce a zvyky s nimi spojené, dále obchůzky Mikuláše, čerta a anděla. Rád bych opět poznamenal, že v dnešní době většina obyvatel, především mladšího věku, neví, že tyto svátky mají křesťanský základ.

K ostatním nemateriálním složkám lokální kultury řadíme nářečí, lidovou slovesnost, místní pověsti, lidové písně a tance, používaná jména (vlastní jména sídel nebo typická jména a příjmení).

V rámci svého dotazníkového šetření jsem zvolil pouze některé z výše jmenovaných prvků lokální kultury jak nemateriální, tak materiální povahy. Z hmotných prvků jsou porovnávány feudální stavby a drobné artefakty, protože oba tyto prvky mají významné zastoupení ve svém regionu. V práci předpokládám, že feudální stavby jsou typické spíše pro pražský region a naopak drobné artefakty, zejména kroj, zase pro uherskobrodský region. Zkoumaným prvkem je též infrastruktura, která je důležitá z hlediska rozvoje potenciálu kultury v obou zkoumaných regionech.

Z nehmotných prvků jsem vybral společenský život a dodržování tradic a zvyků. Myslím, že obě tyto skupiny nejlépe vypovídají o kulturním životě regionu.

3 Regionální kultura v kurikulárních dokumentech

Tato kapitola se bude zabývat kurikulárními dokumenty, především Rámcovými vzdělávacími programy (RVP) a Školními vzdělávacími programy (ŠVP). Ty jsou součástí již dlouho plánované reformy školství, která by měla zefektivnit vzdělávací proces a zcela jistě přizpůsobit vzdělávání požadavkům a nárokům dnešní doby. Názory na reformu školství jsou velice rozdílné. Kladné ohlasy se ztotožňují s názorem tvůrců reformy, tedy především s názory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Výzkumného ústavu pedagogického a ostatních vědeckých pracovišť. Pozitivně se hodnotí jistá volnost a možnost vytvoření ŠVP přímo pro podmínky školy dle zájmu žáků a skladby učitelského sboru, což dává prostor vytvořit specifické zaměření školy a klade odpovědnost na učitele za výsledky vzdělávacího procesu. Běžně se setkávám s názorem, že nynější reforma je zbytečná, pouze formálně mění bývalé osnovy a nejde do hloubky a k jádru problému.

Nynější reforma školství se snaží zefektivnit a zpřístupnit vzdělávací proces. Nejdůležitějším cílem reformy je připravit žáky na problémy dnešní doby a na praktický život. Jedná se především o zvládnutí informační a technické exploze, dorozumění v rámci EU, života v dnešní multikulturní společnosti. Dále jsou to životní dovednosti, vědomosti, schopnosti a osobní vlastnosti, mezi které patří komunikace, spolupráce, umění se učit, vyhledávat informace a odpovědnost za vlastní jednání. Zvládnutí těchto cílů by mělo vyústit ve větší konkurenceschopnost, širší uplatnění na trhu práce a adaptaci na změny.

Důležitou věcí je také vtažení a aktivní spolupráce všech účastníků vzdělávacího procesu (žáků, učitelů a rodičů). Reforma poskytuje školám volnost ve vytvoření vlastního Školního vzdělávacího programu podle možností a představ učitelů, ale i žáků. Každá škola má možnost participovat na Školním vzdělávacím programu, což je velká změna proti minulosti, kdy byly osnovy tvořeny centrálně a byly velmi rigidní. Školní vzdělávací program by se měl ukázat jako dokument, který se může dále vyvíjet a měnit dle potřeb školy.

Nesouhlas s tímto „typem“ reformy projevují zejména ti, kteří jí, dle mého názoru, ne zcela porozuměli. Proto bych nyní přešel k vysvětlení jednotlivých pojmů

souvisejících se Školním vzdělávacím programem a dále jeho využití ve studiu a poznání regionální kultury.

3.1 Systém vzdělávacích programů

Dlouho očekávaná reforma školství započala v podstatě už v 1. polovině 90. let, kdy se objevily ohlasy a názory, že školství je zastaralé a nedostačující, hlavně ve srovnání se západní Evropou. Opravdovým odrazovým můstkem pro reformu školství bylo schválení zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Jeho součástí jsou zásady a cíle vzdělávání, které jsou velmi obecné a řeší základní pravidla procesu vzdělávání a organizace školského systému.

Další část školského zákona tvoří vzdělávací programy, nebo přesněji systém vzdělávacích programů. Tento systém je dělen do dvou úrovní – státní a školní úroveň (viz obr. č. 3.1 a 3.2). Jedná se o Národní program vzdělávání (NPV), Rámcový vzdělávací program (RVP) a Školní vzdělávací program. RVP a ŠVP jsou dokumenty veřejné a tudíž jsou přístupné pro odbornou i laickou veřejnost. Všem těmto zmíněným programům se nyní budu věnovat podrobněji.

3.1.1 Národní program vzdělávání

Národní program vzdělávání (tzv. Bílou knihu) vytváří Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR společně s odborníky a vědeckými pracovníky. Později ho předkládá Parlamentu České republiky ke schválení. Národní program vzdělávání byl schválen a nyní rozpracovává to, co požaduje školský zákon. Pro každou oblast vzdělání, v našem případě je to oblast základního a středního školství, vytváří rámcové vzdělávací programy.

3.1.2 Rámcové vzdělávací programy

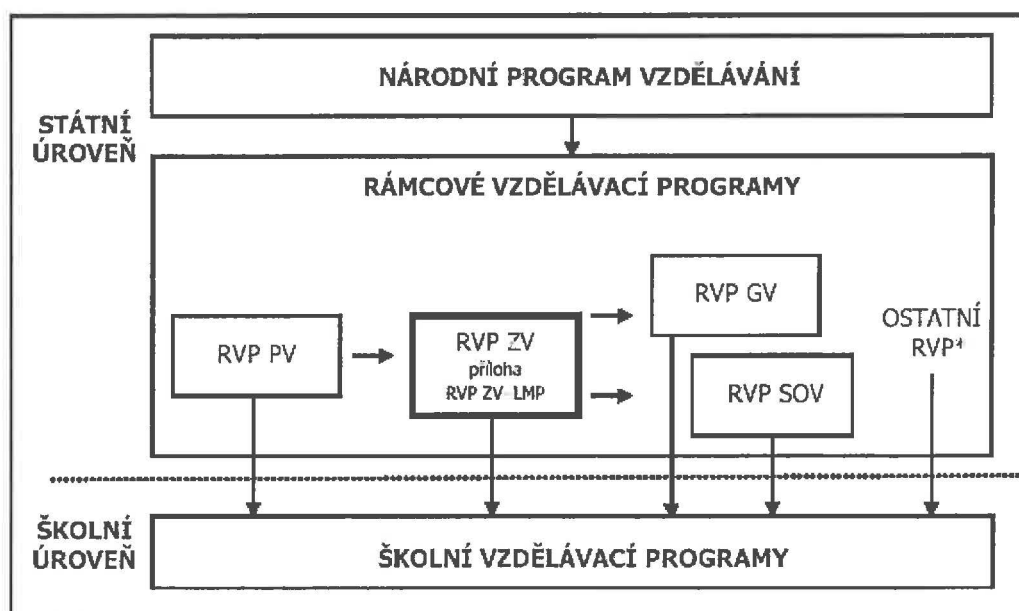
Rámcové vzdělávací programy (RVP) propojují v rámci systému vzdělávacích dokumentů státní a školní úroveň (viz obr. č. 3.1 a 3.2). Tyto programy vytváří a vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s ostatními ministerstvy.

Stěžejními dokumenty pro účely této práce jsou na úrovni RVP:

- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV)
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G)

Obrázky č. 3.1 a 3.2 názorně ukazují vztah mezi jednotlivými vzdělávacími programy.

Obr. č. 3.1: Systém vzdělávacích dokumentů (základní vzdělávání)

Zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VUP Praha, 2007

„Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména pracovní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu

a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, jakož i podmínky pro vzdělávání žáků se speciálním vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 4 odst. 1).

RVP je strukturovaný dokument, který vychází z nové strategie vzdělávání. Klade důraz na tzv. **klíčové kompetence**. Klíčové kompetence představují určitý soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot vhodných pro život, které si žák po dobu svého studia snaží utvořit a dále rozvinout. Předpokládá se, že klíčové kompetence společně se vzdělávacím obsahem a uplatněním získaných schopností a dovedností připraví žáka na praktický život.

RVP v obou oblastech (etapách, úrovních), tedy jak na úrovni RVP ZV tak RVP G, vychází z koncepce celoživotního vzdělávání. Formuluje úroveň vzdělání v obou etapách, kterou si každý žák odnese, ale také prosazuje autonomii škol a větší odpovědnost učitelů. Tyto základní principy a myšlenky jsou pro obě etapy (RVP ZV i RVP G) společné.

U všech dokumentů na úrovni RVP je důležitá návaznost. Není tomu jinak ani u RVP ZV a RVP G. Tady ale musíme zdůraznit, že RVP ZV navazuje na RVP PV (předškolního vzdělávání) a snaží se co nejkomplexněji připravit na koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání. Tato návaznost je v etapě středního školství složitější, jelikož nenavazuje pouze na jeden dokument ale na dva, kromě RVP G je to také RVP SOV (Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání).

Základní myšlenky a principy RVP jsou v obou etapách téměř shodné a programy na sebe navazují, mají však samozřejmě i své **rozdíly a specifika**. Jedním z hlavních rozdílů, které musí brát Rámcové vzdělávací programy v obou etapách v potaz je, že RVP ZV vymezuje to, co je nezbytné v povinném základním vzdělání. Zjednodušeně řečeno, u základního vzdělávání je povinná školní docházka, avšak u gymnázií a všech středních škol nikoli.

Dalším rozdílem je úroveň klíčových kompetencí. RVP G usiluje o další rozvíjení klíčových kompetencí, které žáci nabyli v rámci základního vzdělávání. Z toho vyplývá, že jejich úroveň je v RVP G vyšší.

V etapě základního vzdělávání je vymezeno šest klíčových kompetencí (kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní). Při výuce je stěžejní žákům pomoci tyto klíčové kompetence utvářet a postupně rozvíjet. Na gymnáziích by si student měl osvojit následující kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence k podnikavosti. V rámci návaznosti na RVP ZV jde o rozvíjení těchto klíčových kompetencí.

Dalším rozdílem mezi základním a gymnaziálním vzděláváním je vzdělávací obsah, nebo spíše jeho obtížnost a rozsah. V obou programech je vzdělávací obsah orientačně rozdělen do několika **vzdělávacích oblastí**. Tyto vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním nebo několika *vzdělávacími obory*.

RVP ZV rozděluje vzdělávací oblasti a obory následovně:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (*Český jazyk a literatura, cizí jazyk*)
- **Matematika a její aplikace** (*Matematika a její aplikace*)
- **Informační a komunikační technologie** (*Informační a komunikační technologie*)
- **Člověk a jeho svět** (*Člověk a jeho svět*)
- **Člověk a společnost** (*Dějepis a Výchova k občanství*)
- **Člověk a příroda** (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- **Umění a kultura** (*Hudební a Výtvarná výchova*)
- **Člověk a zdraví** (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- **Člověk a svět práce** (*Člověk a svět práce*)

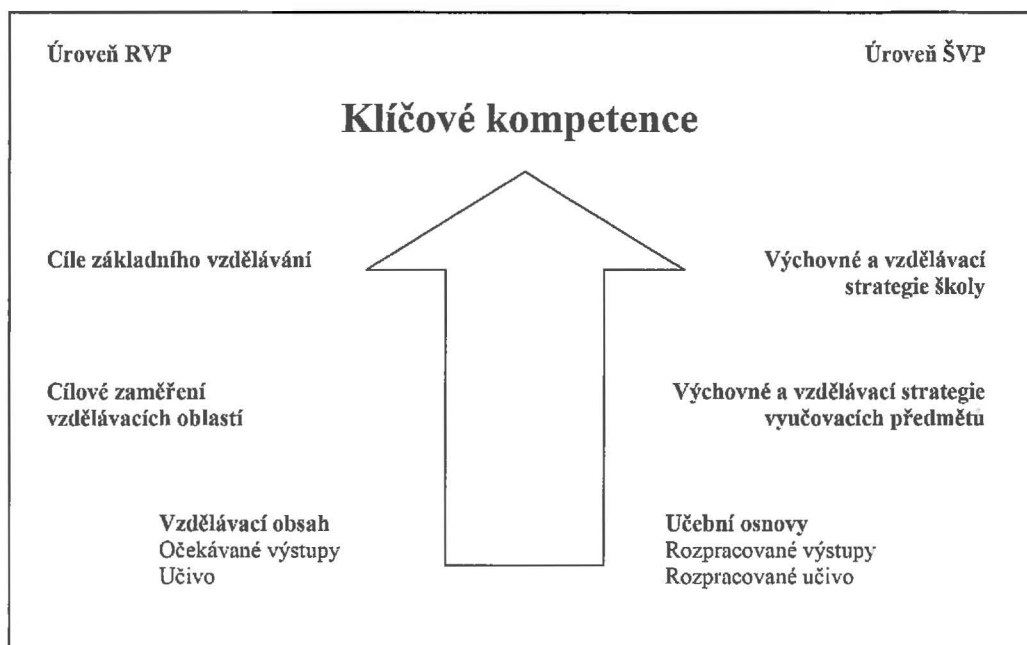
V rámci RVP G rozlišujeme tyto oblasti a obory:

- **Jazyk a jazyková komunikace** (*Český jazyk a literatura, cizí jazyk, další cizí jazyk*)
- **Matematika a její aplikace** (*Matematika a její aplikace*)

- **Informační a komunikační technologie** (*Informační a komunikační technologie*)
- **Člověk a společnost** (*Občansko a společenskovední základ, Dějepis a Geografie*)
- **Člověk a příroda** (*Fyzika, Chemie, Biologie, Geografie, Geologie*)
- **Umění a kultura** (*Hudební a Výtvarný obor*)
- **Člověk a zdraví** (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- **Člověk a svět práce** (*Člověk a svět práce*)

Charakteristika vzdělávacích oblastí pro gymnázia opět navazuje na základní vzdělávání. Cílové zaměření vzdělávacích oblastí vede k tomu, aby docházelo k rozvíjení klíčových kompetencí a na konci etapy žák dosáhl jejich požadované úrovně. Propojení klíčových kompetencí a vzdělávacího obsahu dosáhne každá škola tak, že si stanoví výchovné a vzdělávací strategie vyučovacích předmětů (viz obr. č. 3.2). Uvedené strategie si každá škola vytváří individuálně na základě svého zaměření a podmínek a jsou součástí ŠVP. Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů je rozčleněn do vzdělávacích předmětů. Zvolené vyučovací předměty jsou opět součástí ŠVP a proto je jejich výběr plně v režii škol. Vzdělávací obsah je tvořen a propojen s očekávanými výstupy a učivem. Názorné propojení RVP a ŠVP můžeme vidět opět na obrázku č. 3.2.

Obr. č. 3.2: Vzájemný vztah RVP a ŠVP

Zdroj: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VUP Praha, 2007

Do Rámcových vzdělávacích programů jsou zařazena také **průřezová témata**. V rámci RVP se stávají nedílnou součástí jak základního, tak středního vzdělávání. Průřezová témata se týkají hlavně aktuálních problémů a současným vnímáním světa kolem nás. Spíše nežli vzdělávací charakter, mají průřezová témata velký význam v rozvoji osobnosti žáka. Umožní studentovi individuální uplatnění, rozvíjí žákovu osobnost, postoje a hodnoty, ale také vytváří prostor pro spolupráci, která je po celou dobu studia velmi důležitá a v dnešní době individualit až nedocenená.

Průřezová témata mají jednotné zpracování a jsou povinná pro obě etapy vzdělávání. Zpracování průřezových témat obsahuje **charakteristiku průřezového tématu**, v níž je zdůrazněn význam pro vzdělávání a také přínos k rozvoji osobnosti žáka, jeho postojů a hodnot. V rámci RVP je obsah průřezových témat rozdělen do **tématických okruhů** a každý z nich obsahuje nabídku **témat**. Pro tématické okruhy průřezových témat je podstatné, aby procházely skrz vzdělávací oblasti a podpořily propojení vzdělávacích oborů.

Realizace průřezových témat skýtá nepřehledné možnosti využití různých forem výuky. Je možné je zařadit do výuky jako samostatné předměty, uskutečnit výuku v rámci projektů, seminářů, kurzů, atd. nebo tyto formy kombinovat. Průřezová témata jsou v obou etapách téměř shodná, pro základní školství bylo vytvořeno 6 témat a pro gymnaziální vzdělávání je to pouze 5 témat. V RVP G schází téma Výchova demokratického občana.

Průřezová témata pro základní školství:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

Účinnost vzdělávacího a výchovného působení průřezových témat závisí na klimatu třídy, na atmosféře v kolektivu studentů, ale i ve škole celkově a je vhodné využít i příležitostí, při kterých se žáci setkávají mimo školu.

3.1.3 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program (ŠVP) je dokument navazující na RVP (viz obr. č. 3.1). Snaží se aplikovat do vzdělávání to, co RVP vymezil. Jedná se zejména o očekávané výstupy a učivo a také specifikuje úroveň klíčových kompetencí, které mají žáci do konce základního vzdělávání získat a dále v průběhu studia na gymnáziu prohloubit.

Hlavními dokumenty pro účely této práce jsou na úrovni ŠVP:

- Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání
- Školní vzdělávací program pro gymnázia

ŠVP a jeho vznik se zcela jistě řídí pokyny RVP, ale každá škola si jej vytváří samostatně. ŠVP umožňuje realizovat ve školách vlastní představy o podobě vzdělávacího procesu. Jak už jsem se na začátku této kapitoly zmínil, ŠVP může přizpůsobit vzdělávání podmínkám školy, ale také žákům, učitelům a částečně i rodičům. Může vytvořit širší výběr předmětů dle zájmů a individuálních představ žáků. Oproti dřívějším pevným osnovám, které se musely přesně plnit a neměnily se řadu let, má ŠVP výhodu také v tom, že může pružně reagovat na různé změny. Navíc je ŠVP vytvořen učitelským sborem a reakce na školní úrovni je mnohem účinnější, než-li na úrovni státní. Mimo jiné při tvorbě ŠVP dochází ke kontaktu a komunikaci mezi učiteli, což jsou velmi důležité aspekty v propojení celého vzdělávacího procesu. Tento dokument je tedy závazný jak pro základní školu, která si jej vytvořila, tak pro konkrétní gymnázium. ŠVP na obou vzdělávacích úrovních má svá specifika, ale principiálně a ideově se až tak neliší. Podobně jako RVP ZV a RVP G dle kterých se ŠVP vytváří.

„Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž je vydán Rámcový vzdělávací program, musí být v souladu s tímto Rámcovým vzdělávacím programem; obsah vzdělávání může být ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva (např. modulů)“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 5 odst. 1).

Školní vzdělávací plán vydává ředitel školy nebo správce školského zařízení, což je znázorněno i na obrázku č. 3.1 a do jeho tvorby by měli být zapojeni všichni učitelé, kteří jsou dále rozděleni do menších skupin (pracovních týmů). Jejich práci nejčastěji řídí ředitel školy společně s koordinátorem ŠVP. Spolupráce mezi ředitelem – koordinátorem ŠVP – učitelským sborem je určující pro vytváření a kvalitu ŠVP.

Jak jsem se již zmínil, ŠVP je veřejný dokument a není určen pouze pro pedagogické pracovníky a žáky dané školy. Dokument by měl také sloužit jako orientační ukazatel pro rodiče a žáky při výběru školy a pro učitele při výběru zaměstnání. V neposlední řadě je ŠVP určen také pro kontrolní úřady a instituce.

Podle ŠVP pro základní vzdělávání se učí na základních školách od školního roku 2007/2008. Podmínkou je zpracovaný plán pro všechny ročníky školy. RVP G

se začal závazně vytvářet od roku 2007, nyní probíhá dvouleté období příprav ŠVP a nejpozději se podle něj začne učit od 1. 9. 2009.

Jelikož je ŠVP praktickým vyústěním RVP a každá škola si ho vytváří sama, tak naším stěžejním dokumentem je spíše RVP. Ten udává strukturu a základní pojmy, stanovuje základní parametry, které jsou pro ŠVP povinné nebo doporučené.

3.2 Rámcový vzdělávací program a regionální kultura

Začlenění výuky o regionální kultuře do školních vzdělávacích plánů je primárně řízeno strukturou a podmínkami RVP. V rámci ŠVP bude učivo o regionální kultuře rozděleno do více vyučovacích předmětů. Na úrovni RVP se regionální kultura dotýká několika vzdělávacích oblastí a obsahově je možné ji zařadit do více vzdělávacích oborů. Tvůrci ŠVP v jednotlivých školách si sami určí, do kterých vyučovacích předmětů bude učivo o regionální kultuře zařazeno. Naopak RVP stanoví rozsah učiva, dále nabídne vzdělávací oblasti (vzdělávací obory), kterých může být regionální kultura součástí. Proto se v této části kapitoly budu zabývat hlavně Rámcovým vzdělávacím programem a pomocí něj poukážu na možnosti aplikace regionální kultury do ŠVP.

Ač školská reforma i RVP samy považují za nejdůležitější pojmy pojetí a cíle vzdělávání, klíčové kompetence, vzdělávací obsah a průřezová témata a propojení těchto pojmů, v této práci v souvislosti s regionální kulturou je třeba rozebrat především vzdělávací obsah a průřezová témata. Rád bych zdůraznil, že v rámci zařazení regionální kultury do vzdělávacího obsahu a průřezových témat se nesmí zapomenout, aby toto učivo splnilo pojetí a cíle vzdělávání a osvojení a prohloubení klíčových kompetencí. Zároveň se domnívám, že nelze opomenout ani prohlubování kompetencí předmětově specifických, jakými je znalost a rozvíjení místní a regionální kultury.

3.2.1 Regionální kultura ve vzdělávacích oblastech

Jak už jsem v této kapitole zmínil, vzdělávací obsah rozdělujeme do osmi (RVP G) nebo devíti (RVP ZV) vzdělávacích oblastí, které jsou dále tvořeny vzdělávacími obory. Regionální kultura se promítá do mnoha těchto oblastí a oborů, i když do nich zasahuje jen zčásti. Názorný přehled je zachycen v tabulkách č. 3.1 – 3.4, které popisují, kde se žák (student) může s regionální kulturou v obou etapách svého vzdělávání setkat.

S regionální kulturou se žák setká samozřejmě už na úrovni základního vzdělávání (viz tab. č. 3.1), a to především v rámci vzdělávací oblasti a oboru Člověk a jeho svět. Ten je koncipována pouze pro první stupeň základního vzdělávání a místní region a jeho kultura v něm hrají významnou roli. Žák se zde zabývá nejbližším okolím a získává elementární informace o místě, kde žije. Tyto znalosti by si měl osvojit hlavně při praktických cvičeních v terénu (Marada 2006), kdy je kladen důraz na utváření přímých zkušeností žáků, a zároveň poznat místní region jako celek, tedy nejen po kulturní stránce, protože kultura se promítá do nejrůznějších oblastí života. Žák by měl např. vytvořit prezentovat svoji mentální mapu regionu, v ní vyznačit nejvýznamnější kulturní památky a posoudit jejich význam pro region i Českou republiku, atd. Žák se rovněž seznámí s místními zvyky a tradicemi, naučí se je tak případně rozvíjet a dodržovat.

S regionální kulturou se žáci (studenti) nejčastěji setkají v oblasti Člověk a společnost, a to v jeho oborech Geografie, Dějepis a Občansko a společenskovední základ, z nichž vzdělávací obor Geografie by učiva o regionální kultuře měl obsahovat nejvíce. Je to dáno hlavně geografickou podstatou výuky regionů, v tomto případě místního regionu a jeho kultury. Dějepis je spíše oborem, který zprostředkovává základ pro regionální kulturu. Je spíše zaměřen na kulturu obecně a to zejména historické souvislosti, vývoj kultury a spíše poskytuje regionální příklady. Společenskovední základ se zabývá zejména teoretickou rovinou jak kultury tak i regionu. Vzdělávací oblasti Umění a kultura nebo Jazyk a jazyková komunikace se opět zabývají kulturou spíše obecně a region jim poskytuje nejbližší možné příklad. Tady bych chtěl poukázat na vzájemnou propojenost výše zmíněných

oblastí a spolupráci oborů, které také mohou využít region pro výuku obecných pravidel a teorií, hlavně v kultuře.

Tabulka 3.1 a 3.2 uvádí výčet vzdělávacích předmětů a v rámci nich příslušných obsahů učiva, ve kterých je obsažena tematika kultury obecně, ale i kultury regionální, nebo v nichž lze vyučovat tematiku kultury, která zasahuje do několika vzdělávacích obsahů a zabývá se jí několik vzdělávacích oborů. Pasáže, které se dotýkají přímo regionální kultury jsem zvýraznil podtrženým písmem, jedná se často pouze o části širšího učiva. Podtrženy jsou také části očekávaných výstupů, které by učivo o regionální kultuře mělo splnit. Vidíme, že prostor pro výuku o kultuře a regionální kultuře, pomocí níž si žáci mohou vytvořit vztah k místnímu regionu, je dostatečný. Mnoho vzdělávacích oblastí vytváří prostor pro osvojení učiva o regionální kultuře. Dále už záleží na tvůrcích ŠVP, na jejich spolupráci a schopnosti propojit „své“ obory v rámci výuky o regionální kultuře. V neposlední řadě jde o to vyvolat u žáků zájem o tuto problematiku a její další prohlubování, již třeba v rámci průřezových témat.

Tabulka 3.1 prakticky a názorně shrnuje, které vzdělávací oblasti a obory se mohou podílet na výuce regionální kultury v rámci základního vzdělávání (RVP ZV). Regionální kulturou, nebo přesněji celým místním regionem, se v rámci RVP ZV zabývá vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která je součástí 1. stupně základního vzdělávání. Tady by však měla být zařazena až do druhé poloviny (3. a 4. třída). Jak už jsem zmínil, na druhém stupni základního vzdělávání by měla být regionální kultura zejména součástí zeměpisu, konkrétně učiva o České republice.

Tab. č. 3.1: Regionální kultura v RVP ZV

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	Očekávaný výstup	Učivo
Člověk a příroda	Zeměpis (geografie)	<p>GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE - žák vytváří a využívá osobní myšlenková (mentální) schémata a myšlenkové (mentální) mapy pro orientaci v konkrétních regionech, pro prostorové vnímání a hodnocení míst, objektů, jevů a procesů v nich, pro vytváření postojů k okolnímu světu</p> <p>ČESKÁ REPUBLIKA - žák vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy</p> <p>ČESKÁ REPUBLIKA - žák hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům</p> <p>ČESKÁ REPUBLIKA - žák lokalizuje na mapách jednotlivé kraje České republiky a hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit</p> <p>TERÉNNÍ GEOGRAFICKÁ VÝUKA, PRAXE A APLIKACE - žák ovládá základy praktické topografie a orientace v terénu</p>	<p>geografická kartografie a topografie - měřítko a obsah plánů a map, orientace plánů a map vzhledem ke světovým stranám; praktická cvičení a aplikace s dostupnými kartografickými produkty v tištěné i elektronické podobě</p> <p>místní region – zeměpisná poloha, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj (potenciál x bariéry); regiony České republiky – územní jednotky státní správy a samosprávy, krajské členění, kraj místního regionu, přeshraniční spolupráce se sousedními státy v euroregionech</p> <p>cvičení a pozorování v terénu místní krajiny, geografické exkurze – orientační body, jevy, pomůcky a přístroje; stanoviště, určování hlavních a vedlejších světových stran, pohyb podle mapy a azimutu, odhad vzdáleností a výšek objektů v terénu</p>
Člověk a společnost	Dějepis	<p>ČLOVĚK V DĚJINÁCH - žák uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány</p> <p>KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA - žák ilustruje postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti, uvede příklady románské a gotické kultury</p> <p>OBJEVY A DOBÝVÁNÍ. POČÁTKY NOVÉ DOBY - žák rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek</p> <p>MODERNIZACE SPOLEČNOSTI - žák vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti</p> <p>MODERNÍ DOBA - žák zhodnotí postavení ČR v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí</p>	<p>význam zkoumání dějin, získávání informací o dějinách; historické prameny</p> <p>kultura středověké společnosti - románské a gotické umění a vzdělanost</p> <p>renesance, humanismus, husitství, reformace a jejich šíření Evropou; barokní kultura a osvícenství</p> <p>industrializace a její důsledky pro společnost; sociální otázka; kulturní rozrůzněnost doby</p> <p>první světová válka a její politické, sociální a kulturní důsledky</p>
	Výchova k občanství	<p>ČLOVĚK VE SPOLEČNOSTI - žák zhodnotí nabídku kulturních institucí a cíleně z ní vybírá akce, které ho zajímají</p>	<p>naše obec, region, kraj – důležité instituce, zajímavá a památná místa, významní rodáci, místní tradice; ochrana kulturních památek, přírodních objektů a majetku; kulturní život – rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty, kulturní tradice; kulturní instituce; masová kultura, prostředky masové komunikace, masmédiá</p>

Umění a kultura	Hudební výchova	žák vyhledává souvislosti mezi hudbou a jinými druhy umění	hudební dílo a její autor – hudební skladba v kontextu s jinými hudebními i nehudebními díly, dobou vzniku, životem autora, vlastními zkušenostmi (inspirace, epigonství, kýč, módnost a modernost, stylová provázanost); hudební styly a žánry – chápání jejich funkcí vzhledem k životu jedince i společnosti, kulturním tradicím a zvykům
	Výtvarná výchova	žák porovnává na konkrétních příkladech různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření; vysvětluje své postoje k nim s vědomím osobní, společenské a kulturní podmíněnosti svých hodnotových soudů	proměny komunikačního obsahu – záměry tvorby a proměny obsahu vizuálně obrazných vyjádření vlastních děl i děl výtvarného umění; historické, sociální a kulturní souvislosti
Člověk a svět	Člověk a svět	<p><u>MÍSTO, KDE ŽIJEME - žák začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)</u></p> <p>MÍSTO, KDE ŽIJEME - žák rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost</p> <p><u>MÍSTO, KDE ŽIJEME - žák vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického</u></p> <p>MÍSTO, KDE ŽIJEME - žák zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích</p> <p><u>LIDÉ KOLEM NÁS - žák poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)</u></p> <p><u>LIDÉ A ČAS - žák pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije</u></p> <p>LIDÉ A ČAS - žák uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost</p> <p><u>LIDÉ A ČAS - žák využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek</u></p> <p><u>LIDÉ A ČAS - žák rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik</u></p>	<p><u>obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť; okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany; regiony ČR – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod</u></p> <p><u>kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura</u></p> <p><u>současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny; regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost; báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj</u></p>

Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	JAZYKOVÁ VÝCHOVA - <u>žák rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití</u>	obecné poučení o jazyce – čeština (jazyk národní, jazyk mateřský), skupiny jazyků (slovanské – především slovenština – a jiné, jazyky menšinové), rozvrstvení národního jazyka (spisovné a nespisovné útvary a prostředky), jazyk a komunikace (jazyková norma a kodifikace, kultura jazyka a řeči, původ a základy vývoje češtiny, jazykové příručky)
	Cizí jazyk	INTERAKTIVNÍ ŘEČOVÉ DOVEDNOSTI - žák se aktivně zapojuje do jednoduché konverzace, jednoduchým způsobem se domluví v běžných každodenních situacích	tematické okruhy – tradice a zvyky, svátky, důležité zeměpisné údaje

Zdroj: autor (2008)

Tabulka 3.2 se vztahuje ke gymnaziálnímu vzdělávání. Gymnaziální vzdělávání by mělo dále rozvíjet a prohlubovat ty informace, vědomosti a dovednosti, které student získal na základní škole. Student by měl tyto schopnosti využít v jednotlivých oblastech a oborech, kterých se problematika regionální kultura dotýká. Propojení učiva mezi uvedenými obory je nutné pro další vývoj studenta v problematice kultury a místního regionu.

Tab. č. 3.2: Regionální kultura v RVP G

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	Očekávaný výstup	Učivo
Člověk a společnost / Člověk a příroda	Geografie	REGIONY - <u>žák rozlišuje na konkrétních územních příkladech mikroregionální, regionální, státní, makroregionální a globální geografickou dimenzi</u>	<u>místní region – možnosti rozvoje mikroregionu, strategické a územní plánování; Česká republika – charakteristiky obyvatelstva a sídel, regiony</u>
		REGIONY - <u>žák vymezí místní region (podle bydliště, školy) na mapě podle zvolených kritérií, zhodnotí přírodní, hospodářské a kulturní poměry mikroregionu a jeho vazby k vyšším územním celkům a regionům</u>	
		REGIONY - <u>žák lokalizuje na mapách hlavní rozvojová jádra a periferní oblasti České republiky, rozlišuje jejich specifika</u>	
		GEOGRAFICKÉ INFORMACE A TERÉNNÍ VYUČOVÁNÍ - žák se orientuje s pomocí map v krajině	<u>terénní geografická výuka, praxe a aplikace – geografické exkurze a terénní cvičení, praktická topografie, orientace, bezpečnost pohybu a pobytu v terénu, postupy při pozorování, zobrazování a hodnocení přírodních a společenských prvků krajiny a jejich interakce</u>
		GEOGRAFICKÉ INFORMACE A TERÉNNÍ VYUČOVÁNÍ - žák vytváří a využívá vlastní mentální schémata a mentální mapy pro orientaci v konkrétním území	
	Dějepis	PRAVĚK - žák charakterizuje pojem archeologická kultura, zařadí časově a prostorově hlavní <u>archeologické kultury pravěku - příklady na regionální úrovni</u>	doba kamenná (paleolit, mezolit, neolit, eneolit), bronzová a železná - <u>regionální úroveň</u>

		<p>STŘEDOVĚK - žák charakterizuje základní rysy vývoje na našem území</p> <p>POČÁTKY NOVOVĚKU - žák posoudí postavení českého státu uvnitř habsburského soustátí a analyzuje jeho vnitřní sociální, politické a <u>kulturní poměry</u></p> <p>POČÁTKY NOVOVĚKU - žák popíše základní rysy reformace a protireformace, vysvětlí důsledky pro další evropský i světový vývoj</p> <p>OSVÍCENSTVÍ, REVOLUCE A IDEA SVOBODY, MODERNIZACE SPOLEČNOSTI - žák charakterizuje proces modernizace, vysvětlí průběh industrializace a její ekonomické, sociální a politické důsledky; rozpozná její ekologická rizika; určí základní příčiny asymetrického vývoje Evropy a světa v důsledku rozdílného tempa modernizace</p> <p>MODERNÍ DOBA - žák popíše a zhodnotí způsob života v moderní evropské společnosti, zhodnotí význam masové kultury</p>	<p>křesťanství jako nové kulturní a společenské pojítko; venkov a zemědělství, kolonizace; rozvoj řemesel a obchodu, urbanizace; vzdělanost a umění středověké společnosti</p> <p>renesance a humanismus; reformace; barokní kultura, politika, náboženství</p> <p>rozvoj výroby a vědy, proměna agrární společnosti ve společnost průmyslovou, změny v sociální struktuře; proměny životního stylu, vzdělanost a umění „belle epoque“ přelomu 19. a 20. století</p> <p>kultura 1. poloviny 20. století (zrod moderního umění, nástup masové kultury, sport)</p>
Umění a kultura	Hudební obor	RECEPCE A REFLEXE - žák se orientuje ve vývoji hudebního umění; uvědomuje si rozdílnost hudebního myšlení v jednotlivých etapách, rozlišuje hudební slohy podle charakteristických hudebních znaků, na základě historických, společenských a kulturních kontextů popíše podmínky a okolnosti vzniku hudebního díla	vznik a vývoj hudby – hudba vokální a instrumentální, periodizace hudebního vývoje (hledisko obecně historické, kulturně historické, hudebně imanentní), charakteristické hudební znaky jednotlivých slohů, průniky, syntézy, hledání nových cest
	Výtvarný obor	ZNAKOVÉ SYSTÉMY VÝTVARNÉHO UMĚNÍ - žák rozlišuje umělecké slohy a umělecké směry (s důrazem na umění od konce 19. století do současnosti), z hlediska podstatných proměn vidění a stavby uměleckých děl a dalších vizuálně obrazných vyjádření	světonázorové, náboženské, filozofické a vědeckotechnické zázemí historických slohů evropského kulturního okruhu
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	LITERÁRNÍ KOMUNIKACE - žák vystihne podstatné rysy základních period vývoje české i světové literatury, významných uměleckých směrů, uvede jejich představitele a charakterizuje a interpretuje jejich přínos pro vývoj literatury a literárního myšlení	vývoj literatury v kontextu dobového myšlení, umění a kultury – funkce periodizace literatury, vývoj kontextu české a světové literatury; tematický a výrazový přínos velkých autorských osobností; literární směry a hnutí; vývoj literárních druhů a žánrů s důrazem na moderní literaturu
	Cizí jazyk	INTERAKTIVNÍ ŘEČOVÉ DOVEDNOSTI - žák při setkání s rodilými mluvčími zahájí, vede a zakončí dialog a zapojí se do živé diskuse na různá témata týkající se odbornějších zájmů	<u>tematické okruhy – Česká republika, místní region, kultura</u>

3.2.2 Regionální kultura jako součást průřezových témat

Průřezová témata jsou jednou z nových prvků v rámci reformy vzdělávání a mají za úkol seznámit žáka s aktuálními problémy a tématy, s nimiž se běžně setkává v každodenním životě. Měla by propojovat učivo, které si žáci v rámci celého vzdělávacího procesu osvojili. Regionální kultura představuje učivo, které toho může využít, ač samozřejmě není součástí všech tematických okruhů průřezových témat. Regionální kultura se nemusí nutně vyučovat v podobě samostatného volitelného předmětu, ale naopak k jejímu studiu se dá využít, a možná lépe než kdekoli jinde, samostatných projektů, kurzů, besed a exkurzí.

Tabulky 3.3. a 3.4 znázorňují možnosti a použití tematiky regionální geografie v obou etapách vzdělávání.

Tab. č. 3.3: Regionální kultura a průřezová témata (RVP ZV)

Průřezová témata	Přínos PT k rozvoji osobnosti žáka		Tematické okruhy
	V oblasti vědomostí, dovedností a schopností	V oblasti postojů a hodnot	
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech	<p><u>rozvíjí a integruje základní vědomosti potřebné pro porozumění sociálním a kulturním odlišnostem mezi národy</u></p> <p><u>prohlubuje základní vědomosti nezbytné pro pochopení struktury a funkcí mezinárodních a nevládních organizací, jejich vlivu na řešení globálních i lokálních problémů v oblasti humanitární, politické, sociální, ekonomické, kulturní a dodržování lidských práv</u></p>	<p><u>utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti</u></p>	Evropa a svět nás zajímá – rodinné příběhy, zážitky a zkušenosti z Evropy a světa; místa, události a artefakty v blízkém okolí mající vztah k Evropě a světu; naši sousedé v Evropě; život dětí v jiných zemích; lidová slovesnost, zvyky a tradice národů Evropy
Multikulturní výchova	<p><u>poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti</u></p>	<p>pomáhá žákům prostřednictvím informací vytvářet postoje tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám, reflektovat zázemí příslušníků ostatních sociokulturních skupin a uznávat je</p>	Kulturní diference – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti; člověk jako nedílná jednota tělesné i duševní stránky, ale i jako součást etnika; <u>poznávání vlastního kulturního zakotvení</u> ; respektování zvláštností různých etnik (zejména cizinců nebo příslušníků etnik žijících v místě školy);

	<p>učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých, chápat a tolerovat odlišné zájmy, názory i schopnosti druhých</p> <p><u>rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin a spolupracovat s příslušníky odlišných sociokulturních skupin</u></p> <p><u>poskytuje znalost některých základních pojmů multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj.</u></p>	<p><u>napomáhá žákům uvědomit si vlastní identitu, být sám sebou, reflektovat vlastní sociokulturní zázemí</u></p>	<p><u>základní problémy sociokulturních rozdílů v České republice a v Evropě; Multikulturalita – multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti; multikulturalita jako prostředek vzájemného obohacování; specifické rysy jazyků a jejich rovnocennost; naslouchání druhým, komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, vstřícný postoj k odlišnostem; význam užívání cizího jazyka jako nástroje dorozumění a celoživotního vzdělávání</u></p>
--	---	--	---

Zdroj: autor (2008)

Tab. č. 3.4: Regionální kultura a průřezová témata (RVP G)

Průřezová témata	Přínos PT k rozvoji osobnosti žáka		Tématické okruhy
	V oblasti vědomostí, dovedností a schopností	V oblasti postojů a hodnot	
<p>Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech</p>	<p><u>srovnávat odlišnosti a shodnosti kultury a životního stylu v Evropě a ve světě, využívat k tomu vlastní zkušenosti, veřejné informace a uměleckou tvorbu</u></p> <p>kriticky zhodnotit a využít zkušenost z jiného kulturního prostředí</p> <p><u>vnímat a hodnotit lokální a regionální jevy a problémy v širších evropských a globálních souvislostech</u></p>	<p><u>aktivně se podílet na řešení místních problémů, přispívat k řešení problémů na regionální, národní i mezinárodní úrovni, a to i v situacích vyžadujících dlouhodobé společné úsilí</u></p> <p><u>vnímat, respektovat a ochraňovat hodnoty světového a evropského kulturního dědictví</u></p>	<p><u>GEOGRAFICKÉ A ROZVOJOVÉ PROCESY - geografické vnímání globalizace: charakteristika vývojových procesů a změn uskutečňujících se v určitém prostoru a v čase a projevujících se rozvojem techniky, rostoucí dynamikou v pohybu informací, kapitálu, zboží, spotřeby a lidí ve společenském prostředí; zvyšující se inovací, intenzitou a rychlostí hospodářských a sociálních vazeb, výměn a činností, které stále více překračují tradiční politické, ekonomické, kulturní a geografické hranice; zvyšováním vzájemné závislosti</u></p> <p><u>GEOGRAFICKÉ A ROZVOJOVÉ PROCESY - globalizace a kulturní změny: procesy podporující stejnorodost a rozdílnost kulturního prostředí, snižování kulturní rozmanitosti na Zemi, šíření tzv. globální kultury a jeho důsledky</u></p> <p><u>GEOGRAFICKÉ A ROZVOJOVÉ PROCESY - lokální kulturní prostředí v procesu globalizace: posilování místních zájmů, komunit a identit (protikladný proces tzv. glokalizace vůči globalizaci)</u></p>

			<p>GEOGRAFICKÉ A ROZVOJOVÉ PROCESY - člověk jako jedinec v globálním kontextu: diskuse jak vyjádřit osobní identitu (rozumět sám sobě, chápat sám sebe uvnitř společnosti); chápání národní a evropské identity, vlivy na člověka jako jedince ve společnosti v lokálním, regionálním a globálním kontextu</p> <p>ŽIJEME V EVROPĚ - významní Evropané: výběrová mozaika světově významných představitelů evropské politiky, vědy a kultury; význační Evropané a jejich vliv na českou politiku, vědu a kulturu</p> <p>ŽIJEME V EVROPĚ - významní Evropané z českého prostředí: <u>výběrová mozaika</u> evropsky a světově významných reprezentantů politiky, vědy a <u>kultury</u> pocházejících z území Čech, Moravy a českého Slezska</p>
Multikulturní výchova	<p><u>rozumět základním pojmům multikulturní terminologie</u> (národ, kultura, etnicita, identita, asimilace, integrace, inkluze, kulturní pluralismus, globalizace, xenofobie, rasismus, intolerance a extremismus), znát nejvýznamnější národní symboly a zásady jejich používání</p> <p>získat prostřednictvím vzdělávání v cizích jazycích a dalších předmětech vědomostí, praktické dovednosti a přehled o sociokulturním prostředí jiné jazykové oblasti</p>	<p><u>uvědomit si svou vlastní kulturní identitu</u></p> <p><u>vnímat multikulturalitu jako prostředek vzájemného obohacování různých etnik</u></p>	<p>ZÁKLADNÍ PROBLÉMY SOCIOKULTURNÍCH ROZDÍLŮ - <u>Jak se projevuje sociokulturní rozrůzněnost v regionech ČR a v Evropě</u></p> <p>PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY INTERKULTURALITY - Jak je možné změnit a zlepšit porozumění mezi lidmi různého kulturního původu, náboženství, světového názoru apod.</p>

Zdroj: autor (2008)

Závěrem bych ještě poukázal na neustálý vývoj a práci na průřezových tématech. Vyzdvihl bych úsilí Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, která vytvořila další průřezové téma Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví (Parkan a kol., 2008). Toto průřezové téma silně souvisí s problematikou regionální kultury a reflektuje aktuální problémy současné společnosti. Má také formativní charakter, vede žáka k tomu aby si na základě poznání vytvořil hodnoty, se kterými potom dále souvisí např. ochrana kulturního dědictví i na regionální úrovni. Jak bude

toto nové průřezové téma v praxi školami využíváno, záleží na mnoha různých faktorech. Dovoluji si odhadovat, že většina škol o takové možnosti ani neví.

4 Vymezení a charakteristika zájmových území

Pro aplikaci RVP, jako nástroje rozvoje potenciálu regionální kultury, jsem použil příklady čtyř škol: Gymnázium Přípotoční a Základní škola U Roháčových kasáren v Praze 10 a Gymnázium Jana Ámose Komenského a Základní škola Pod Vinohrady v Uherském Brodě (Zlínský kraj). Výběr těchto regionů (Praha 10, Uherskobrodsko) probíhal na základě jednak dobré znalosti a blízkého vztahu k oběma regionům, ale hlavně na jejich předpokládané rozdílnosti ve vztahu obyvatel k regionu a vnímání regionální kultury. Některé rozdíly testovaných lokalit jsme již naznačili v první kapitole, ještě však, než si ukážeme další odlišnosti, je třeba oba místní regiony přesně územně vymežit.

Toto vymezení proběhlo na bázi spádovosti vybraných škol. Záměrně jsem zvolil školy v obou etapách vzdělávání, tedy gymnázia a základní školy.

Obr. č. 4.1: Znázornění vybraných regionů v rámci Česka

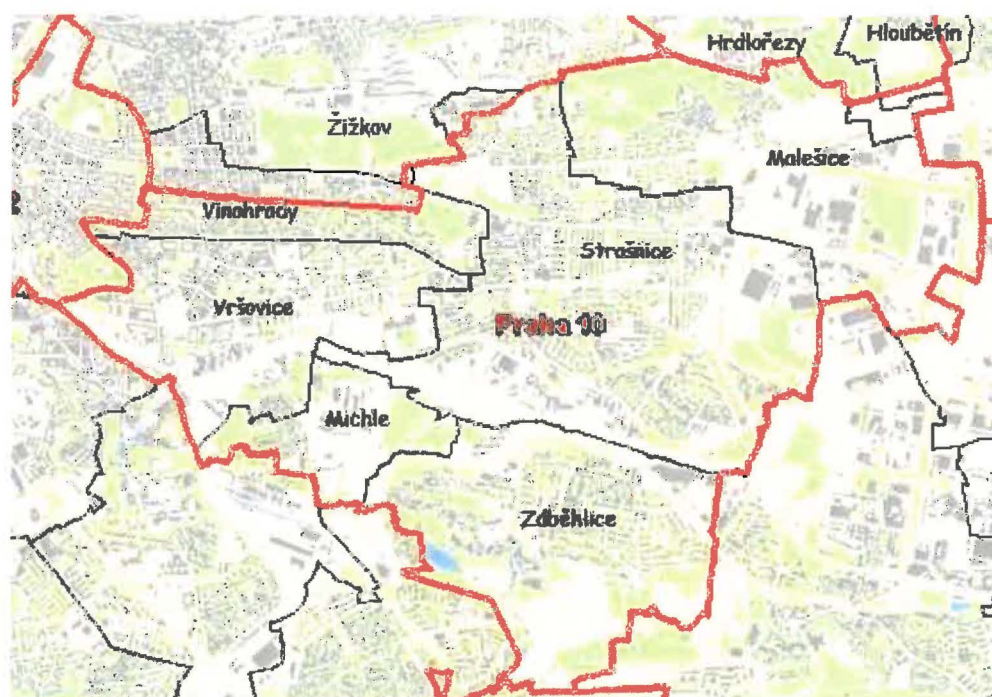

Zdroj: www.slunecnice.cz

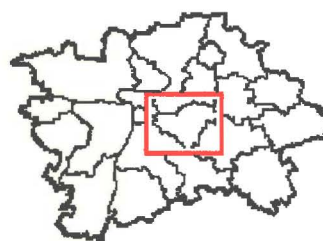
Vymezení spádového regionu **Praha 10**, jakožto součást metropole, bylo obtížnější než v případě Uherskobrodsko, hlavně z důvodu velkého množství škol. Nakonec jsem zvolil hranici modelového území podle hranice administrativní

jednotky: městského (správního) obvodu Praha 10. Toto zjednodušené vymezení přesto dostatečně reprezentuje spádovou oblast, z níž žáci do vybraných škol dojíždějí. Bližší vymezení správního regionu Praha 10 znázorňuje obrázek 4.2. Tvoří jej katastrální území Vršovic, téměř celé Malešice, většina Strašnic, část Michle, Vinohrad a nepatrná část Žižkova, zbytek představují velmi malé a neobydlené části Hrdlořez a Hloubětína.

Obr. č. 4.2: Mapa Prahy 10

- Hranice hl. m. Prahy
- Hranice správních obvodů
- Katastrální území

Zdroj: Atlas životního prostředí v Praze, www.premis.cz/atlaszp

Druhý region, Uherskobrodsko, je vymezen na základě přirozené spádovosti největšího města, kterým je Uherský Brod, a tedy i dvou škol, které se v Uherském Brodě nacházejí (viz obr. č. 4.3). Tento mikroregion se navíc vyznačuje společnými

sociálními a kulturními znaky. Uherskobrodský region je součástí Zlínského kraje a okresu Uherského Hradiště a zahrnuje 30 obcí, z toho 2 města:

- obce: Bánov, Bojkovice, Březová, Bystřice pod Lopeníkem, Dolní Němčí, Drslavice, Horní Němčí, Hostětín, Hradčovice, Komňa, Korytná, Lopeník, Nezdenice, Nivnice, Pašovice, Pitín, Prakšice, Rudice, Slavkov, Starý Hrozenkov, Strání, Suchá Loz, Šumice, Uherský Brod, Vápenice, Veletiny, Vlčnov, Vyškovec, Záhorovice, Žitková).

Obr. č. 4.3: Mapa Uherskobrodska

Zdroj: Uherskobrodsko, www.uherskobrodsko.infomorava.cz

4.1 Charakteristika regionu Praha 10

Praha 10, jako součást hlavního města Prahy, leží v oblasti středních Čech. Region se nachází na pravém břehu Vltavy, jihovýchodně od centra hlavního města. Územím protéká potok Botič. Rozloha se je asi 19 km² a počet obyvatel byl v roce 2007 asi 111 tisíc. Poloha tohoto regionu má svá velká specifika. S ohledem na pozici v rámci Česka je to stejně výjimečné postavení jako celé metropolitní území. Toto exkluzivní postavení má Praha samozřejmě z hlediska ekonomiky, dopravy, služeb včetně těch nejprogresivnějších, ale také v umění a kultuře. Výjimkou není ani region Praha 10.

Centrální část regionu tvoří Vršovice, které byly ještě ve 20. století stejně jako části (Záběhlice, Malešice, Strašnice,...), samostatnými obcemi. Nejznámějším rysem Vršovic je sportovní zázemí se známými kluby Slavia a Bohemians 1905 („Klokani“). Z těchto sportovních klubů jsou vyhlášené především fotbalové kluby a hokejový klub, které tady mají obrovskou podporu a tradici. Asi každý i fotbalový analfabet zná jména jako Josef „Pepi“ Bican nebo Antonín Panenka.

Obr. č. 4.4: Znaky dvou nejznámějších fotbalových klubů v Praze 10 (FC Bohemians 1905, SK Slavia Praha)

Zdroj: Oficiální internetové stránky FC Bohemians 1905 (www.bohemians1905.cz) a SK Slavia Praha (www.slavia.cz)

Kromě slavných jmen jsou slavná také místa, kde se nachází stadiony těchto klubů – „Vršovický d'olíček (Bohemians 1905) a tzv. „Eden“ (Slavia). Nesmíme ale zapomenout ani na to, že součástí SK Slavia jsou i jiné sportovní oddíly a oddíly jako např. házenkářky, volejbalistky, plavci, atleti, lukostřelci, a množství dalších.

Obr. č. 4.5: Nový stadion SK Slavia Praha (Eden) - vizualizace

Zdroj: Stadion Eden, www.stadioneden.cz

Sport má v poslední době ve Vršovicích výlučné postavení a můžeme říct, že toto postavení velmi ovlivňuje i kulturu. Proto jsem se v dotazníku mimo jiné zaměřil na spolkový život a konkrétně i spolky sportovní.

Historicky a kulturně se Vršovice a celkově region Praha 10 nemůže rovnat historickému centru Prahy, i když historie Vršovic sahá až do roku 1088. To dělá z Vršovic jednu z nejstarších vesnic, které se staly součástí Prahy. K připojení Vršovic k tzv. „velké Praze“ došlo až v roce 1922.

Přirozenými centry Vršovic jsou náměstí (Vršovické a Čechovo náměstí) společně s jejich dominantami, dvěma kostely. Na Vršovickém náměstí se nachází gotický kostel Sv. Mikuláše a fara. Tento kostel byl několikrát rekonstruován a stojí na původním místě, kde kdysi stávala románská kaple Maří Magdaleny (1028). Kostel Sv. Václava, dominanta Čechova náměstí, je mnohem mladší a byl postaven až ve 20. století. Je to pravděpodobně nejznámější stavba Vršovic, je totiž dílem proslulého českého architekta Josefa Gočára. Mezi hmotné prvky lokální kultury patří také kostel Československé církve husitské (Husův sbor).

Obr. č. 4.6: Kostel Sv. Václava v Praze Vršovicích

Zdroj: Wikipedia, www.wikipedia.org

Ve Vršovicích kromě sakrálních staveb najdeme i feudální architekturu, např. Vršovická radnice, tzv. “Zámeček“, a zaniklá vodní tvrz.

Nelidnatější částí Prahy 10 jsou Strašnice, které se nacházejí východně od Vršovic. Vysokou hustotu zalidnění dokazují i velká sídliště (Skalka). Strašnice nejsou historickou čtvrtí, nejstarší zástavba se datuje na přelom 19. a 20. století a mladší. K nejvýznamnějším kulturním prvkům patří zejména nemovité památky. Nejčastěji se jedná o stavby sakrální a funerální, např. moderní kostel Neposkvrněného početí Panny Marie je jedním z nejmladších staveb tohoto typu v Praze. Z funerálních památek zde najdeme nejstarší pražské krematorium a evangelický hřbitov, který je sice pod ochranou Národního památkového ústavu, ale nachází se v naprosto žalostném stavu. Na území Strašnic najdeme i prvky lidové kultury, jako je například venkovská usedlost Bečvářův dvůr, což je poměrně netradiční stavba v rámci celé Prahy.

Obr. č. 4.7: Bečvářův dvůr

Zdroj: Péče o památky Hlavního města Prahy, www.pamatky.praha-mesto.cz

Jižně od Strašnic a Vršovic se rozprostírají Záběhlice, které jsou rozděleny mezi dva správní obvody. Větší část patří Praze 10, zbývající náleží Praze 4. Záběhlice se ještě v době, kdy nebyly součástí Prahy profilovaly jako zemědělská ves. To dokládají pozůstatky hamru a vodního mlýnu s náhonem na Hamerském rybníku, který odkryl také tajemství Václavovy tvrze. V roce 1960, při úpravách dna, byly objeveny základy tvrze Václava IV., ale také archeologické pozůstatky slovanského hradiště a keramiky. Známymi stavbami jsou také dva zámky, Záběhlický zámek, který je dnes využíván komerčně, a zámek Práče.

Zbytek Prahy 10, jako jsou Malešice a Michle, již nabízí poměrně málo kulturního i historického dědictví. Za zmínku stojí kaple Sv. Václava a zámek v Malešicích. Malá část Michle zasahující do Prahy 10 umožňuje spíše sportovní vyžití, jelikož na vrchu Bohdalec (Tyršův vrch) se nachází krásný lukostřelecký areál.

Závěrem lze shrnout, že region Praha 10 má své kulturní i historické bohatství. Jedná se především o stavební prvky lokální kultury a architekturu, zejména architekturu moderní. O sportovní tradici a sportovních spolcích již byla řeč výše, ale působí zde i jiné spolky např. umělecké a zájmové. V regionu Praha 10 se setkáme spíše s prvky moderní a masové kultury, protože je tento městský region velmi ovlivněn komercializací a globalizací. Pozitivně hodnotím kulturní infrastrukturu, která většinou nemá nadregionální kulturní význam, ale splňuje

nároky místních obyvatel. Navíc je tento region součástí Hlavního města Prahy, které má obrovské kulturní zázemí.

4.2 Charakteristika regionu Uherskobrodsko

Uherskobrodsko leží na jihovýchodě České republiky. Jednoznačně můžeme říct, že jeho poloha je v rámci země okrajová, protože na východní straně již hraničí se sousedním státem, Slovenskem. Uherskobrodsko je součástí okresu Uherské Hradiště, který je jedním ze čtyř okresů Zlínského kraje.

Etnografové zařazují tento region do národopisného území Slovácka. Slovácko jako etnografický region dělíme na šest částí (viz příloha 2). Uherskobrodsko zahrnuje část Dolňácka a Moravské Kopenice. Součástí Moravských Kopenic je pět obcí: Starý Hrozenkov, Vápenice, Žitková, Vyškovec a Lopeník. Někdy se do této oblasti řadí i obce Březová a Strání. Všechny obce leží ve významné přírodní dominantě CHKO Bílé Karpaty a ty právně tvoří přirozenou hranici se Slovenskem. Zbývajících 21 obcí a 2 města Uherskobrodsko spadají pod Dolňácko. Někdy se také uherskobrodská část Dolňácka nazývá „Záhoří“.

Na rozdíl od regionu Praha 10, jakožto součásti hlavního města Prahy, nestojí v popředí hospodářský význam regionu, ale má tento region velký význam z pohledu kultury a přírodního bohatství.

Najdeme zde téměř všechny projevy a prvky lokální kultury. K nejvýznamnějším hmotným prvkům patří jistě lidová architektura typická pro vesnice Moravských Kopenic (např. moravské vinné budy). Dále jsou to sakrální stavby (kostely, kapličky, kříže apod.), které se nachází v každé vesnici a jejím okolí, což je dáno vysokou religiozitou. K nejznámějším kostelům patří dominanty Uherského Brodu, kostel Nanebevzetí Panny Marie a Dominikánský klášter v Uherském Brodě.

Obr. č. 4.8: Moravské vinné budy

Zdroj: Památky jihovýchodní Moravy, www.pamatky-jvm.cz

Jak bylo v první kapitole uvedeno, feudální stavby bývají zejména součástí měst a ve zkoumaném mikroregionu to potvrzuje několik těchto staveb jakými jsou Panský dům, radnice, kašna a několik měšťanských domů v Uherském Brodě a zámek Nový Světlov v Bojkovicích.

Obr. č. 4.9: Zámek Nový Světlov

Zdroj: Bojkovice, oficiální internetové stránky města, www.bojkovice.cz

Historickou součástí Uherského Brodu jsou také hradby a opevnění, jakožto ukázka vojenských památek.

Avšak tím netypičtějším kulturním prvkem Uherskobrodsko jsou lidové kroje, které nalezneme téměř v každé vesnici, samozřejmě se svými vlastními

specifiky a charakteristickými prvky pro každou obec. K nejznámějším krojům patří Vlčnovský, Straňanský (viz obr. č. 4.10), Nivnický a Kopaničářský. Například Straňanský kroj reprezentoval naši kulturu na Olympijských hrách 2008 v Pekingu.

Obr. č. 4.10: Straňanský kroj

Zdroj: Baran, Staňková (1989), str. 19

Uherskobrodský region je také znám jako rodiště Jana Amose Komenského. Jeho jméno nese několik institucí i zájmových kroužků – Gymnázium J.A.K., muzeum, pěvecký sbor Comenius atd.

Jako poslední bych z hmotných prvků zdejší kultury zmínil jeden výrobek tradiční gastronomie, konkrétněji nápoj, méně typický pro celé Slovácko, nicméně charakterizující Uherskobrodsko a to „trnkovou“ pálenku „slivovicu“.

Z nehmotných prvků bych uvedl obecný způsob života, který je na Uherskobrodsku a celém Slovácku dost specifický. Je ovlivněn polohou v hornatém reliéfu Bílých Karpat, který způsobuje jeho izolovanost, a také religiozitou, jejíž míra je v okrese Uherské Hradiště jedna z nejvyšších v České republice (viz příloha 1). Charakteristická je tak pro život na Uherskobrodsku vysoká míra tradicionality, pomalejší tempo života, vysoký kontakt s přírodou, pevnější rodinné vztahy, nižší rozvodovost a nízký stupeň anonymity.

Dále tento region reprezentují kulturní spolky, zejména taneční a hudební. Mezi nejznámější patří folklórní soubor Olšava, Vlčnovjan, Kopaničár a Světlovan. Kromě známých folklórních souborů jsou pro tento region významné, podobně jako jinde v Česku, zájmové spolky dobrovolných hasičů, myslivců, chovatelů atd.

V celé oblasti Slovácka, a tedy nejen na Uherskobrodsku, dodnes přetrvává dodržování tradic, zvyků a oslav. Obvyklou lidovou slavností jsou hody často doprovázené krojovanými průvody a tanečními veselicemi. Oblíbenou slavností je fašank (masopust) s průvodem masek a tradičním pochováváním basy, dále samozřejmě zvyklosti v období Velikonoc (velikonoční pomlázka, obchůzky s řehtačkami), z jarních svátků je to pak také stavění máje a nelze určitě opomenout ani zvyklosti mikulášské a vánoční. Velmi proslavená je tradiční Jízda králů ve Vlčnově, která se koná o svatodušních svátcích a vychází z tradice královských obchůzek historicky doložených už v době středověku. Dá se říct, že toto specifikum má celonárodní kulturní význam.

Obr. č. 4.11: Jízda králů ve Vlčnově

Zdroj: Langerová, 2006, str. 119

Významnými kulturními prvky typickými pro tento region jsou také nářečí (viz příloha 3), lidová slovesnost, tance (Verbuňk, který dokonce figuruje na seznamu nemotných památek UNESCO), písně apod.

Z výše uvedených charakteristik vyplývá, že Uherskobrodsko je region silně spjatý s místními tradicemi a kulturou a i vztah obyvatel k tradiční lidové kultuře by zde tudíž měl být mnohem silnější nežli v regionu Praha 10. Tuto hypotézu se pokusím potvrdit či naopak vyvrátit v mém dotazníkovém šetření mezi místními studenty (viz kapitola 5). Na rozdíl od Prahy 10 zde také najdeme zástupce téměř všech prvků lokální kultury.

5 Šetření potenciálu zprostředkování a reprodukce lokální kultury školní praxí

Kromě teoretického přístupu v kapitolách 2 a 3, k tématu pojetí kurikulárních dokumentů jako nástroje zprostředkování a reprodukce regionální kultury věnuji druhou část diplomové práce praktickému rozboru problematiky. V úvodu jsem si stanovil následující cíle:

1. Zjištění potenciálu nových kurikulárních dokumentů jako nástroje pro zprostředkování a reprodukci kultury.
2. Zhodnocení zapojení studentů do kulturních aktivit ve vybraných regionech a posouzení úlohy školy v těchto aktivitách.
3. Zjištění informačních zdrojů o regionální kultuře a role školních učebních plánů v předávání vědomostí o regionální kultuře a na jejich základě rozvíjení postoje a vztahu studentů k regionu, ve kterém žijí.

Regiony, které jsem si pro tento účel zvolil, jsou Praha 10 a Uherskobrodsko. Důvodem výběru je, jak už jsme dříve uvedl, předpokládaná větší odlišnost obou lokálních kultur v rámci Česka, ale také dobrá znalost a blízký vztah k oběma regionům. Blíže je vymezuji a specifikuji v kapitole 4. Kromě srovnání obou regionů jsem se snažil v dotazníku porovnat také obě etapy vzdělávání. Spolupracoval jsem proto se školami z úrovně gymnaziální i základní.

Při dotazování vycházím z hypotéz uvedených v kapitole 1 - Úvod. Dotazování probíhalo v několika rovinách a podle toho byly zvoleny také skupiny otázek. První skupina se týkala lokální kultury a jejich prvků. Výběr prvků je zdůvodněn v kapitole 2 a níže v této kapitole 5, jako součást dotazníkového šetření. Součástí těchto otázek byly také možnosti, jak a kde se respondenti s těmito prvky setkali. Druhá skupina otázek směřovala ke zjištění, jakým způsobem získali nebo získávají informace o regionální kultuře s důrazem na to, jakou roli hraje v předávání informací, znalostí, případně dovedností škola. Poslední série otázek měla za úkol zmapovat, jak jsou na tom jednotlivé vzdělávací předměty a kolik času věnují regionální kultuře, s důrazem na předmět zeměpis. Jelikož se domnívám, že zeměpis by měl dané téma řešit nejvíce, protože učivo o místním regionu a regionech celkově je pro tento předmět typické.

5.1 Metodika šetření

Šetření proběhlo celkem na čtyřech školách:

- Základní škola U Roháčových kasáren, Praha 10
- Gymnázium Přípotoční, Praha 10
- Základní škola Pod Vinohrady, Uherský Brod
- Gymnázium J.A.K., Uherský Brod

Výběr testovaných ročníků proběhl tak, aby žáci (studenti) prošli během studia většinou učiva, ve kterém se seznámili s lokální kulturou. Jednalo se tedy o žáky 8. a 9. třídy základních škol a studenty 3. ročníků gymnázií. Dotazování probíhalo na konci školního roku, v červnu 2008.

Průzkum proběhl písemnou formou dotazování – standardizovaný dotazník. Tuto metodu jsem si vybral proto, že myslím, že dotazník je v tomto případě nejvhodnější nástroj, je lehce pochopitelný a sestavený tak, aby respondenti byli schopni jej vyplnit i bez účasti tazatele. Navíc lze získat poměrně velký vzorek respondentů.

Celkem bylo osloveno 207 žáků a studentů, z toho 137 dívek a 70 chlapců (počet dívek na gymnáziích je celorepublikově vyšší). Počet respondentů na obou vzdělávacích úrovních byl téměř identický s mírnou převahou studentů gymnázií (97 žáků ZŠ, 110 studentů gymnázií). Z regionu Praha 10 bylo celkem osloveno 98 žáků a z Uherskobrodsko 109 žáků. Přehled počtů dotázaných v jednotlivých školách nabízí tabulka č. 5.1.

Tab. č. 5.1: Počty respondentů

<i>škola</i>	<i>počet dívek</i>	<i>počet chlapců</i>	<i>celkem</i>
ZŠ U Roháčových kasáren, Praha 10	26	19	45
Gymnázium Přípotoční, Praha 10	42	11	53
<i>Celkem pro Prahu 10</i>			98
ZŠ Pod Vinohrady, Uherský Brod	25	27	52
Gymnázium J.A.K., Uherský Brod	44	13	57
<i>Celkem pro Uherskobrodsko</i>			109
Celkem	137	70	207

Zdroj: Autor (2008)

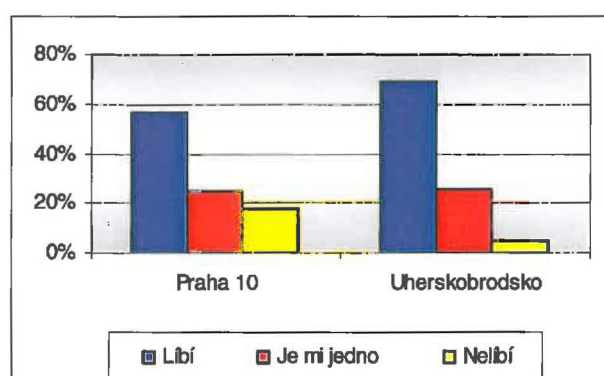
Standardizovaný dotazník byl pro všechny školy stejný (stejný pro ZŠ i Gymnázia) a celkem se skládal z 24 otázek, kombinace otevřených (vlastní odpověď) a uzavřených (výběr z několika možností) otázek. První dvě otázky sloužily k identifikaci respondenta, tedy místo bydliště a pohlaví, zbývajících 22 otázek už se týkalo zkoumaného problému.

Otázky zjišťovaly znalost místních památek, angažovanost v kulturním životě a informovanost o lokální kultuře a zdroje informací o kultuře v regionu se zaměřením na vybrané prvky – feudální stavby, drobné artefakty, kulturní infrastruktura, kulturní a sportovní spolky, tradice, zvyky a oslavy. Dotazník v plném znění je součástí příloh této práce.

5.2 Závěry a srovnání

Vztah k regionu (Chromý 2003) je důležitý pro úroveň a rozvoj lokální kultury, která je jistě jeho významnou složkou, a proto hned úvodní otázka našeho dotazníku byla zaměřena právě na zjištění vztahu žáků k místním regionům (viz graf č. 5.1). Můžu říci, že se potvrdil můj předpoklad, že na Uherskobrodsku je vztah k regionu silnější.

Graf č. 5.1: Vztah k místnímu regionu (Otázka 3)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Přestože kladný vztah je patrný u obou regionů, z grafu vidíme, že v Praze 10 je poměrně výrazné procento dotázaných s místním regionem nespokojeno. Důvodů může být několik a nelze přesně z výzkumu zjistit, do jaké míry je příčinou úroveň

lokální kultury. Mohou také souviset s osobními problémy, čemuž nahrává i věk dotazovaných. Prostor pro zlepšení vztahu k regionu, a tedy i jeho kultuře, zde však zřejmě je a školy by se měly ve svých vzdělávacích plánech na něj více zaměřit.

Zjištění osobitého pohledu žáků na to, které symboly považují za typické pro jejich regiony ukazuje tabulka č. 5.2. Tato otázka byla položena jako otevřená a tím ponechán prostor pro zkoumání znalosti a také představivosti studentů.

Tab. č. 5.2: Nejčastěji uváděné kulturní symboly regionu (Otázka 4)

<i>Praha 10 - ZŠ</i>	<i>Praha 10 - Gymnázium</i>	<i>Uherskobrodsko - ZŠ</i>	<i>Uherskobrodsko - Gymnázium</i>
Kostel Sv. Václava	Kostel Sv. Václava	Muzeum J.A.K.	Silvovice
Eden	sportovní kluby Slavia a Bohemians 1905	J. A. Komenský	J. A. Komenský
Úřad MČ Praha 10	Divadla	Černý Janek (socha je součástí radnice)	Kroj
		Slovácké divadlo	Jízda králů

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

V Praze 10 jsem předpokládal, že ikonou regionu budou sportovní kluby. To se však úplně nepotvrdilo, protože nejčastější odpovědi byly stavby a budovy, konkrétně kostely. Musím poznamenat, že některé jmenované stavby a instituce se nenacházejí ve vymezeném území, ale v jeho těsné blízkosti a pro studenty představují součást života v Praze 10. Na Uherskobrodsku se předpoklady potvrdily a symbolem se jednoznačně stala osobnost Jana Amose Komenského a s jeho jménem spojených několik institucí. Samozřejmě má své opodstatnění i časté uvádění velmi slavné a známé Jízdy králů, jakožto symbolu regionu. Na rozdíl od mladších žáků vzpomněli gymnazisté dnes už tradiční alkoholický nápoj „slivovicu“.

Trochu odlišné výsledky se ukázaly, pokud bylo dáno žákům na výběr z několika skupin prvků (viz otázka 5 v příloze 5) a nejednalo se tedy o spontánní znalost, ale podpořenou výčtem. V Praze 10 se nyní naopak potvrdily původní předpoklady a k nejčastějším odpovědím patřila kategorie sportovní spolky a kulturní instituce. Je to pravděpodobně proto, že studenti na první pohled nevnímají tyto prvky jako typické zástupce kultury. Na Uherskobrodsku poněkud překvapivě

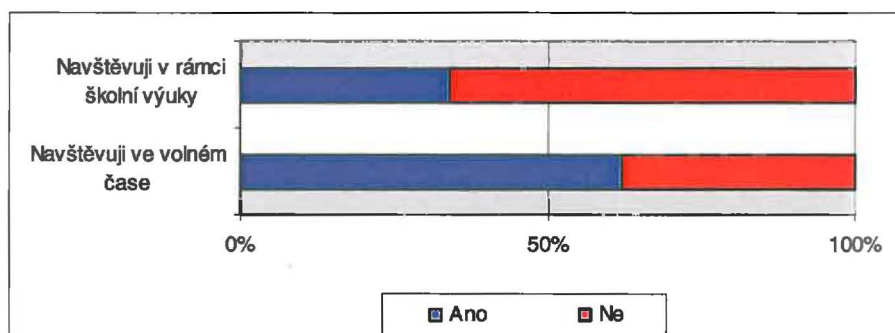
Žáci výrazně neupřednostnili ani jeden z nabízených prvků. Je to dáno faktem, že většina testovaných pochází z Uherského Brodu, který má ucelený soubor prvků regionální kultury. V rámci gymnázia J.A.Komenského v Uherském Brodě byla zvýšená četnost odpovědí „folklórní spolky“. To potvrzuje předchozí teorie, jelikož gymnázium navštěvuje více studentů z okolních vesnic, kde je výskyt folklórních kroužků častější.

V dotazníku jsem se zaměřil na několik prvků lokální kultury a tím prvním byly feudální stavby a architektura. Výsledky poukázaly nejen na nízkou znalost místních staveb, ale i fakt, že většina respondentů neakceptovala vymezení jednotlivých území a často uváděla stavby nacházející se za hranicemi zkoumaného regionu. V případě Prahy 10 šlo i o špatnou skupinu prvků, jako např. stavby sakrální, tj. kostel Sv. Ludmily na Náměstí Míru nebo Vyšehrad (Praha 2). Tato skutečnost může poukazovat i na to, že žáci z Prahy 10 vnímají jako kulturně významnější památky z historického jádra Prahy.

Žáci na Uherskobrodsku prokázali mnohem lepší představu o feudálních památkách, i když zejména ti mladší považují za nejvýznamnější feudální stavbu hrad Buchlov, který leží na Uherskohradištsku.

Na to, že informovanost, ale i praktická znalost regionálních feudálních staveb není na vysoké úrovni, poukazuje dále graf č. 5.2. Je až alarmující, jak málo studentů navštívilo nějakou feudální stavbu v rámci školní výuky. Ve volném čase je situace příznivější, ale je to dáno zejména návštěvností hradů a zámků mimo region.

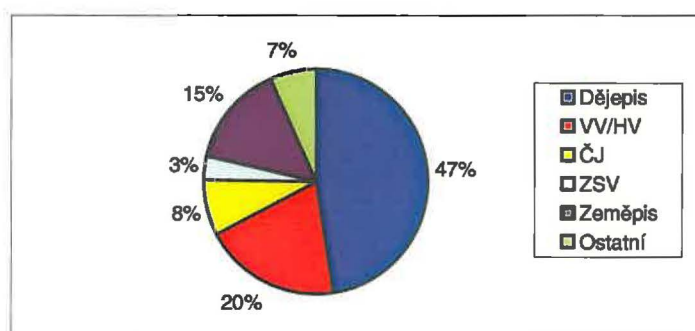
Graf č. 5.2: Navštěvování feudálních staveb v regionu (Otázka 7 a 8)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Graf č. 5.3 nám určitým způsobem ukazuje, že exkurze a návštěvy, při kterých žák zažívá ve škole praktickou zkušenost s lokální kulturou, jsou v ústraní. Hlavně zeměpis nenaplnil původní představu, že např. v rámci geografických exkurzí by měly být návštěvy těchto památek důležité. Ukázal se velký význam dějepisu, který hraje při předávání informací o místních feudálních stavbách a architektuře hlavní roli.

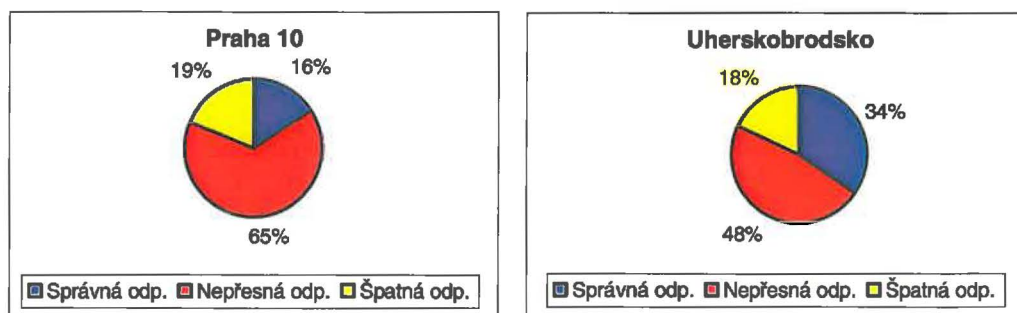
Graf č. 5.3: Navštěvování feudálních staveb v regionu v rámci školního předmětu (Otázka 8)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Následující skupina otázek zkoumala význam kroje, jako zástupce drobných artefaktů, pro jednotlivé regiony. Předem bylo zřejmé, že kroj nebude hrát významnou roli v kultuře Prahy 10 a naopak, jak už otázky v úvodu dotazníku potvrdily, na Uherskobrodsku velmi významnou. Žáci na Uherskobrodsku prokázali přesnější znalost tohoto artefaktu (viz graf č. 5.4), jeho skutečného významu pro obec.

Graf č. 5.4: Znalost významu kroje (Otázka 9)

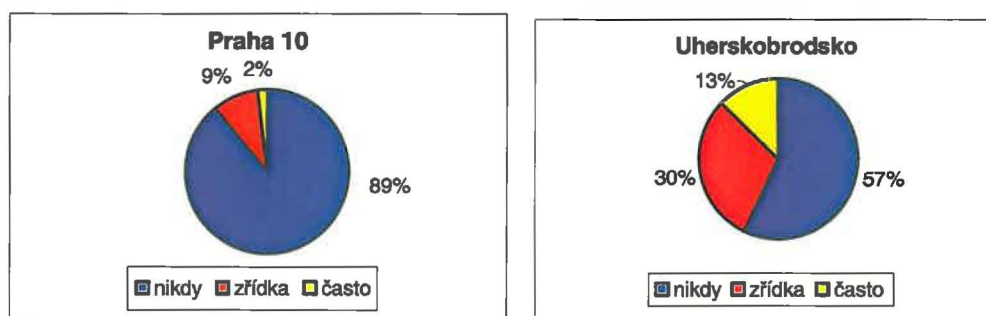

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Nepřekvapil ani výsledek, že s krojem má na Uherskobrodsku větší procento žáků i vlastní zkušenost (viz graf č. 5.5), na rozdíl od výsledků z Prahy 10. Téměř každá obec v tomto kraji má svůj typický kroj, který je dodnes využíváný při slavnostech, slavnostních příležitostech a svátcích. Žáci, kteří odpověděli, že kroj nosí často, jsou většinou členy místních folklórních souborů. Ale i tak je překvapivé, že dnes už není nošení kroje u mladé generace na Uherskobrodsku tak obvyklé, jak jsem se domníval.

Pokud student z Prahy 10 uvedl, že kroj nosí často, jednalo se o zkušenost mimo region Prahy 10 (např. u prarodičů na venkově).

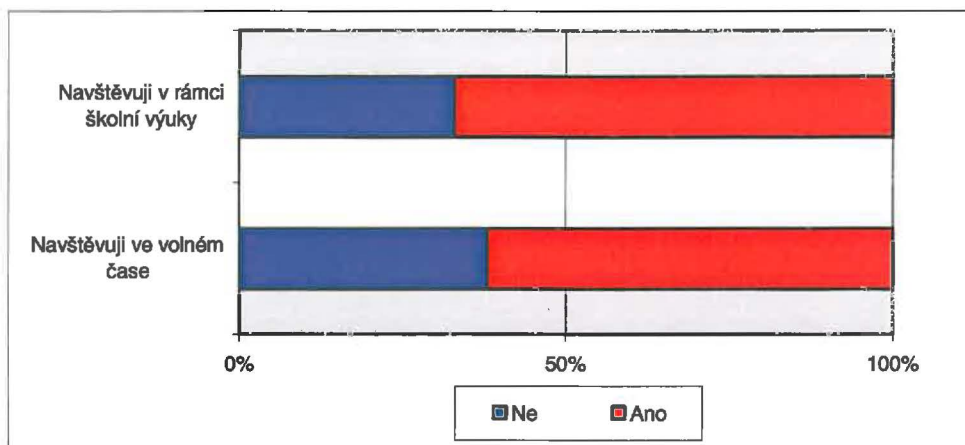
Graf č. 5.5: Nošení lidových krojů (Otázka 11)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Dalším zkoumaným prvkem byla kulturní infrastruktura, její znalost a využívání. Vycházel jsem z předpokladu, že využití kulturních institucí, jak ve volném čase žáka, tak během školní výuky, bude na poměrně vysoké úrovni v obou regionech, což se také potvrdilo (viz graf č. 5.6). Opět musím zdůraznit, že většina respondentů na Uherskobrodsku žije přímo v Uherském Brodě, kde je kvalitnější infrastruktura než ve vesnicích v okolí.

Graf č. 5.6: Využívání kulturní infrastruktury (Otázka 13 a 14)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Tabulky č. 5.3 a 5.4 ukazují, které budovy a instituce jsou nejvyužívanější. Celkem podle očekávání jsou nejvíce navštěvovaná kina a divadla, přičemž pochopitelný rozdíl mezi regiony je v návštěvnosti divadel. Je to dáno tím, že na Uherskobrodsku žádné divadlo není nebo pouze hostuje. Naopak kulturní domy představují významné místo pro setkávání obyvatel, zejména menších měst, proto návštěvnost tohoto zařízení silně převyšuje na Uherskobrodsku. Významný rozdíl se také vyskytl ve využití knihovny a to zejména ve školní výuce. Ukazuje to na trend ve výuce na školách v Praze 10.

Tab. č. 5.3: Využívání kulturní infrastruktury ve volném čase - v % (Otázka 13)

	ZŠ Praha 10	Gy Praha 10	ZŠ Uhersko-brodsko	Gy Uhersko-brodsko	Praha 10	Uhersko-brodsko	celkem
Kino	33	28	65	75	31	71	52
Divadlo	18	25	37	47	21	42	32
Muzeum	9	4	15	23	6	19	13
Knihovna	13	26	19	46	20	33	27
Kulturní dům	11	0	27	44	5	36	21

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

**Tab. č. 5.4: Využívání kulturní infrastruktury v rámci výuky - v %
(Otázka 14)**

	ZŠ Praha 10	Gy Praha 10	ZŠ Uhersko- brodsko	Gy Uhersko- brodsko	Praha 10	Uhersko- brodsko	celkem
Kino	4	25	54	63	15	59	38
Divadlo	22	40	52	63	32	58	45
Muzeum	13	8	25	49	10	38	25
Knihovna	9	25	6	14	17	10	14
Kulturní dům	2	0	21	46	1	34	18

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

K další zkoumaným prvkům lokální kultury patří spolky a spolkový život. Už při výběru tohoto prvku jsem předpokládal značnou odlišnost regionů, konkrétně pro region Prahy 10 větší význam sportovních spolků a pro Uherskobrodsko naopak folklórních a uměleckých souborů (viz tab. č. 5.5). V Praze 10 se tato skutečnost potvrdila, znalost dvou nejvýznamnějších sportovních spolků byla téměř stoprocentní. Sportovní spolky na Uherskobrodsku nemají zdaleka takový význam a žáci uváděli většinou kluby a spolky ze své obce.

Tab. č. 5.5: Nejčastěji uváděné spolky (Otázky 15 a 16)

	<i>Folklórní, divadelní, pěvecké, taneční soubory</i>	<i>sportovní kluby, družstva</i>
Praha 10 - ZŠ	Dixy (taneční s.), Liduška (hudební s.), Rolnička (pěvecký s.)	Slavia, Bohemians 1905, Sokol Vršovice
Praha 10 - Gymnázium	Domino (taneční s.), Punkva (pěvecký s.)	Slavia, Bohemians 1905, Sokol Vršovice
Uherskobrodsko - ZŠ	Olšava (taneční a hudební s.), Rozmarýn (taneční s.), Comenius (pěvecký s.), Jakub (taneční s.), Vičnovjan (taneční s.)	ČSK UB (fotbal. k.), Orel UB, HC Spartak UB (hokej. k.)
Uherskobrodsko - Gymnázium	Jakub, Olšava, Vičnovjan, Rozmarýn, Světlovan (taneční s hudební s.), Kopaničár (taneční s.), Javořinka (taneční s.)	Sokol UB, ČSK UB, Orel UB

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

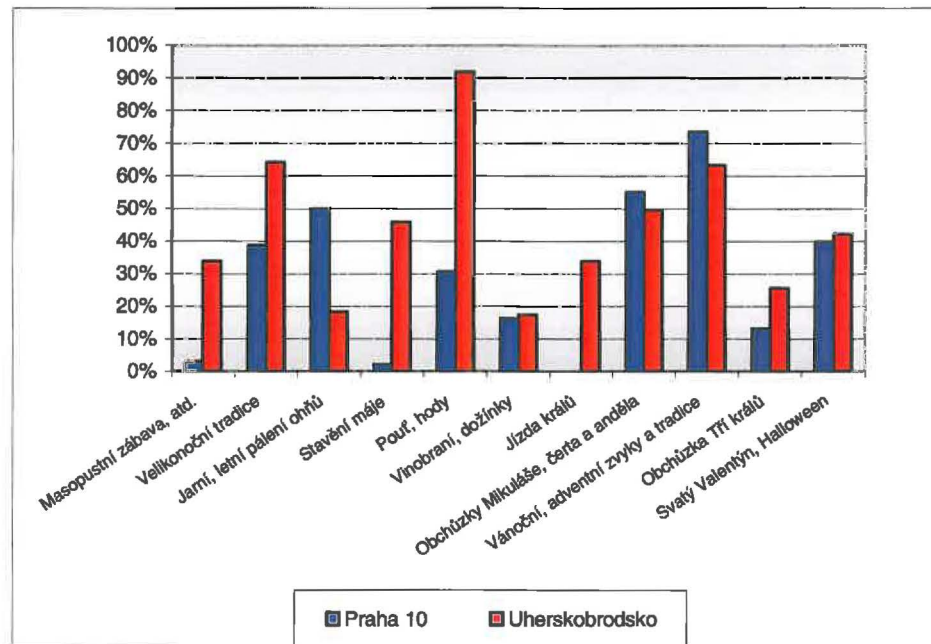
Folklórní, pěvecké spolky zde hrají důležitější roli v regionální kultuře, žáci často jmenovali hned několik souborů na rozdíl od Prahy (viz v tabulka č. 5.5). Na všech čtyřech školách je však výsledek silně ovlivněn znalostí školních souborů (Punkva, Jakub atd.).

Dodržování tradic, oslav a zvyků jsme již vyhodnocovali v kapitole 2, kde tabulka ukazovala dodržování tradic v obcích dle počtu obyvatel v Čechách i na Moravě. Všeobecně můžeme říci, že dodržování tradic, oslav a zvyků je typičtější pro uherskobrodský region (viz graf č. 5.7). Největší rozdíly byly očekávány u svátků, jako jsou Jízda králů, Masopust a Halloween. U Jízdy králů byla domněnka potvrzena, jelikož se jedná o místně specifickou slavnost, podobně i masopustní zábava je typická pro Uherskobrodsko. Naopak jsem očekával, že Halloween a ostatní novodobé (nově importované do české kultury, zejména prostřednictvím médií a komerce) svátky budou převažovat v regionu Praha 10, jakožto městském regionu s větší otevřeností k inovaci v kulturním životě. Toto se však nepotvrdilo, naopak překvapivě mírně převažuje tato oslava na Uherskobrodsku. Myslím si, že je to zapříčiněno dalším vlivem a tím je věk respondentů, region v tomto ohledu nehraje roli. Setkal jsem se také s názorem, že příčinou může být i to, že venkov skýtá pro tento zvyk (Halloween) vhodnější prostředí díky menší anonymitě.

Potvrdil se i předpoklad (osobní zkušenost), který koresponduje s tabulkou z kapitoly 2, a to, že v Praze 10 se více slaví jarní pálení ohňů a Mikuláš, čert a anděl, i když v tomto případě je rozdíl minimální.

Zajímavé je obrovské procento u dodržování tradice poutí a hodů na Uherskobrodsku, kde přes 90 % žáků odpovědělo kladně, což je jistě dáno známou Růžencovou poutí, která má nadregionální kulturní charakter.

Graf č. 5.7: Dodržování oslav, zvyků a tradic – dle regionů (Otázka 17)

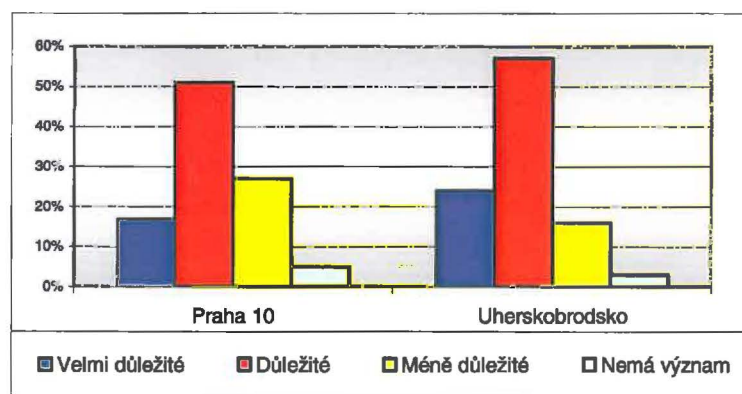

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Ač informovanost a znalost regionální kultury a tradic není u studentů příliš velká, což potvrzuje několik předcházejících výsledků, většina studentů přesto považuje uchování a předávání tradic za významné. Existuje tedy potenciál v rozvoji vztahu studentů k regionální kultuře.

Potvrdil se předpoklad, že vztah k tradicím je větší na Uherskobrodsku, ale chtěl bych poznamenat, že rozdíl je velmi malý (graf č. 5.8).

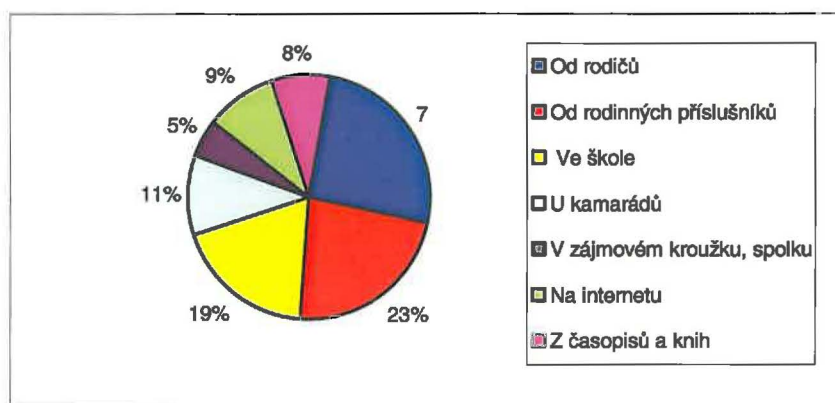
Graf č. 5.8: Význam šíření a předávání kulturních tradic (Otázka 18)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

V návaznosti na graf č. 5.8, kde jsem zmínil důležitost předávání tradic, vyjadřují následující grafy (graf č. 5.9 a 5.10), jakým způsobem se studenti dostávají k informacím o kultuře v regionu a kdo utváří jejich vztah k regionální kultuře.

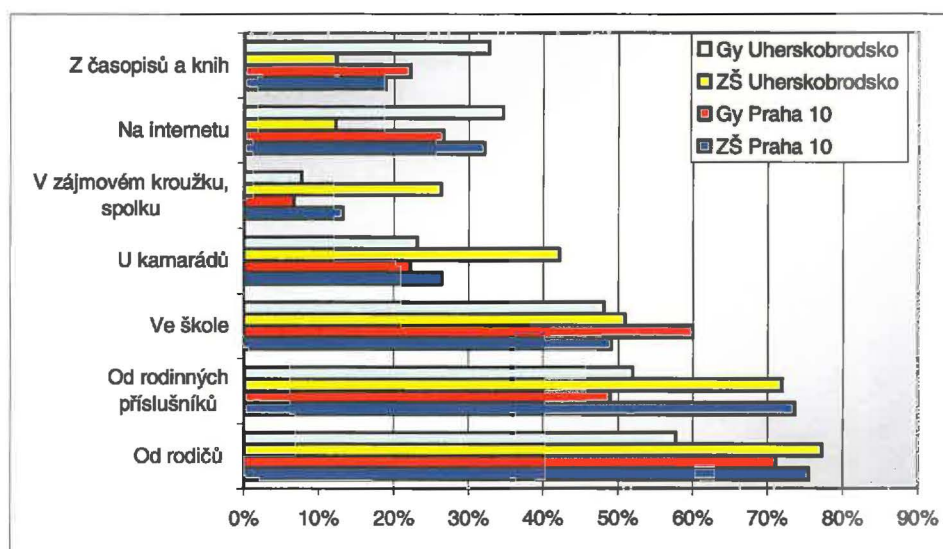
Graf č. 5.9: Zdroje informací o zvycích a kulturním životě (Otázka 19)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

K nejvýznamnějším zdrojům informací o zvycích a kulturním životě patří rodina (rodiče a ostatní příbuzní), což jsem očekával v obou regionech i úrovních. Překvapivě silnou pozici zdroje informací mají školy, což jim otevírá možnosti pro rozšíření vzdělávacího obsahu o regionální kultuře.

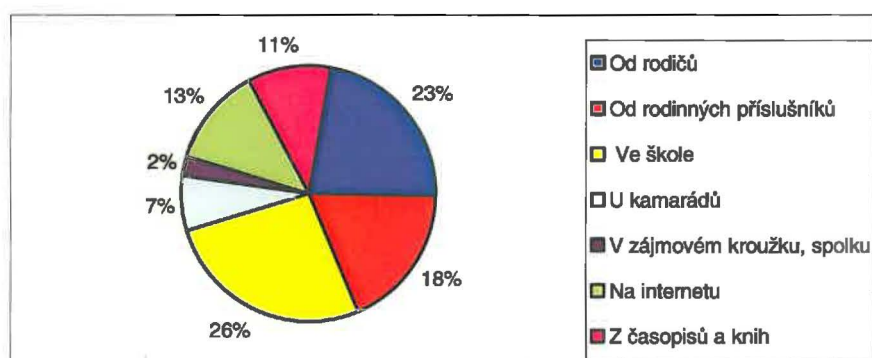
Graf č. 5.10: Zdroje informací o zvycích a kulturním životě (Otázka 19)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

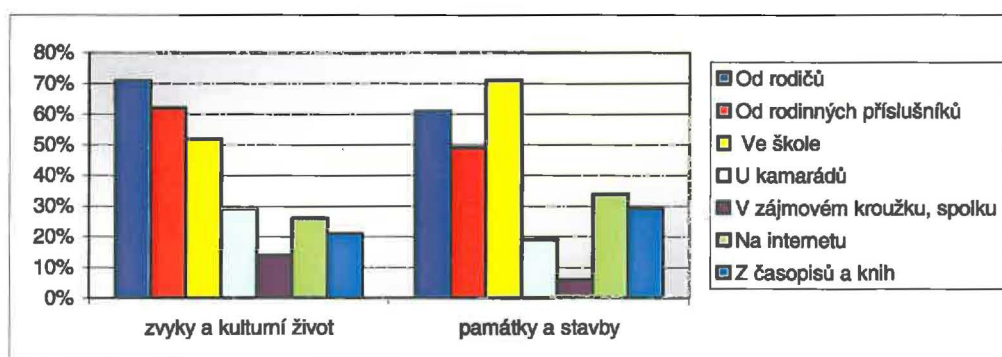
Ukazuje se, že škola je významným zdrojem informací o hmotných prvcích lokální kultury (památkách a stavbách), zatímco znalosti nehmotných prvků jako jsou tradice a obecný způsob života jsou více předávány v rodinném kruhu (viz graf č. 5.12). Myslím, že pro stávající školní učební plány jsou mnohem lépe uchopitelné právě informace o materiálních prvcích (umělecké slohy, významní stavitelé atd.). Naopak prvky nemateriální povahy jsou nejvíce předávány v rodině z generace na generaci (stylem života, příběhy, pohádky, rodinné oslavy atd).

Graf č. 5.11: Zdroje informací o památkách a stavbách (Otázka 20)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Graf č. 5.12: Srovnání zdrojů informací o zvycích a kulturním životě vs. o památkách a stavbách (Otázky 19 a 20)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Z dotazníku vyplynulo, že nejlépe hodnocenými školními předměty jako zdroji informací o lokální kultuře jsou dějepis (s celkovou průměrnou známkou 2,2) a zeměpis (s celkovou průměrnou známkou 2,4). Hodnocení jednotlivých předmětů nemusí přesně odpovídat reálnému stavu při výuce a nelze z něj vyvodit všeobecně platný závěr. Zcela jistě zde mají velký vliv na hodnocení subjektivní pocity žáků, zejména oblíbenost předmětu a učitele. Velice malé rozdíly v hodnocení předmětů z hlediska regionů ukazuje na velmi podobné stávající učební plány, které mají pevně daný rozsah učiva o regionální kultuře.

Tab. č. 5.6: Hodnocení školního předmětu jako zdroje informací o lokální kultuře (Otázka 21)

	ZŠ Praha 10	Gy Praha 10	ZŠ Uhersko-brodsko	Gy Uhersko-brodsko	Praha 10	Uhersko-brodsko	Celkem
Český jazyk	3,1	2,3	2,6	3,4	2,7	3,0	2,9
Zeměpis	1,9	2,6	2,6	2,4	2,2	2,5	2,4
ZSV	3,0	3,9	3,7	4,1	3,4	3,9	3,7
Dějepis	1,9	3,1	2,0	2,0	2,5	2,0	2,2
Hv+Vv	3,5	2,5	3,3	3,5	3,0	3,4	3,2

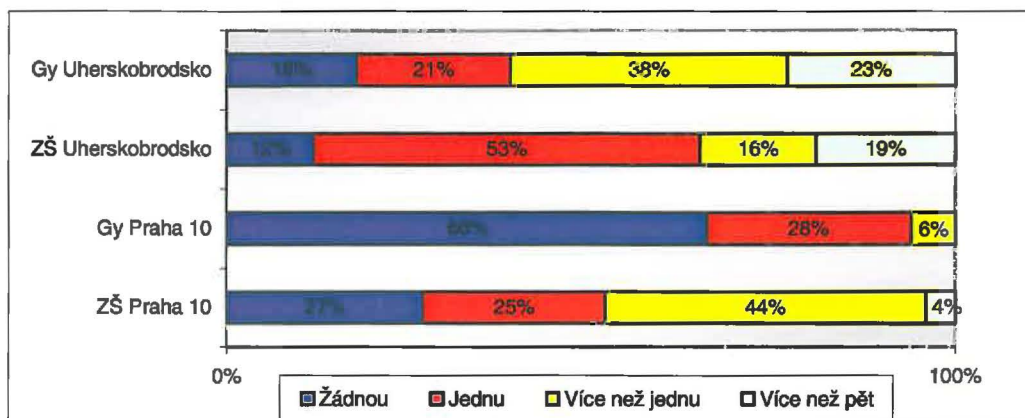
Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Přístup k informacím a získávání vědomostí o regionální kultuře v jednotlivých předmětech ohodnotili dotazovaní průměrnými známkami. Předávání tradic a zvyků spíše v jiném prostředí, tedy zejména od rodičů a rodinných příslušníků, se tak potvrdilo.

To, jak cítí dostatečnost či nedostatečnost nabytých vědomostí o lokální kultuře sami studenti, jsem se snažil zjistit v otázce 22 (příloha 6). Musím zdůraznit, že tato otázka je hodně subjektivní a výsledek je opět ovlivněn věkem respondentů. Když se však přece jen zaměříme na výsledky v obou regionech, vidíme pozoruhodný fakt. Vnímání úrovně znalosti kultury místního regionu je velmi rozdílné a můžeme jen těžko zdůvodnit tento markantní rozdíl. Studenti Prahy 10 považují své znalosti o regionu za slabé a nedostačující oproti tomu žáci na Uherskobrodsku hodnotili znalosti jako uspokojivé. Částečně bych upozornil na fakt, že učivo o místním regionu je ve školách v Praze 10 probíráno spíše sporadicky.

To nám nakonec potvrzuje i graf č. 5.13, který poukazuje na to, jak málo je regionální kultura začleněna do zeměpisných osnov.

Graf č. 5.13: Hodnocení ZEMĚPISU jako zdroje informací o lokální kultuře – dle škol (Otázka 23 – Kolik hodin zeměpisu jste se věnovali výuce regionální kultury)

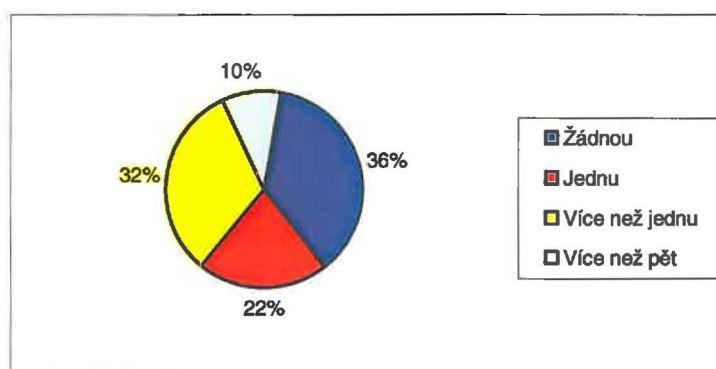
Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Rozdíly bych viděl i v jednotlivých etapách vzdělávání. Těžiště učiva o regionální kultuře je jednoznačně situováno do základního vzdělávání, kde se této oblasti věnuje několik hodin. První stupeň základního vzdělávání má mnohem větší časové možnosti zabývat se tímto tématem. Tento trend potvrdil i RVP ZV, kde je v rámci prvního stupně základního vzdělávání vyčleněna celá vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Tento postup je logický, jelikož žáci mladšího věku musí postupovat v učivu od věcí jim bezprostředně známých.

Další rozdíl cítím především v tom, že na gymnáziu se na toto učivo nahlíží jako na „zbytečné“ a předpokládá se, že se s ním žák již seznámil na základní škole. Výzkum však toto nepotvrdil, a proto bych rád poukázal na to, že by bylo vhodné tento způsob nahlížení na důležitost výuky o regionální kultuře změnit, což se samozřejmě netýká pouze zeměpisu.

Předmět, který by se měl místnímu regionu a regionální kultuře věnovat nejvíce, zeměpis, ohodnotili studenti tak, že tomuto tématu poskytuje jen jednu nebo žádnou hodinu (viz graf č. 5.14). Z vlastní zkušenosti mohou říci, že tento tématický okruh je probírán velmi zevrubně a je mu opravdu věnováno minimum času. Tento jev je především dán hodinovou dotací a příliš rozsáhlými osnovami. Zde vidím největší potenciál při tvorbě ŠVP, protože každá škola bude mít možnost začlenit učivo o regionální kultuře podle svých představ a hlavně začlenit toto učivo i do více předmětů.

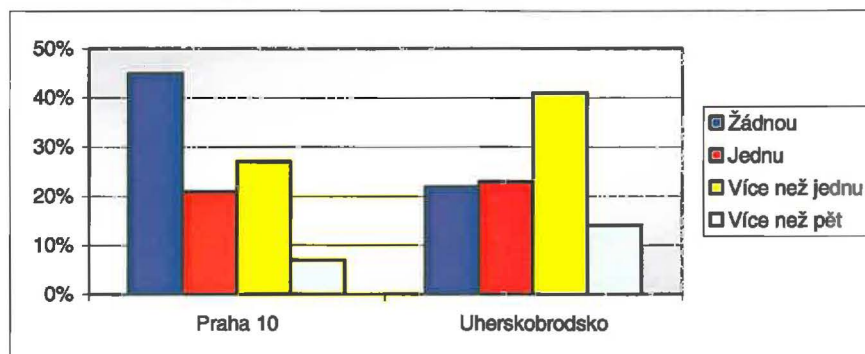
Graf č. 5.14: Hodnocení ZEMĚPISU jako zdroje informací o lokální kultuře (Otázka 23 - Kolik hodin zeměpisu jste se věnovali výuce regionální kultury)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Regionální rozdíly se opět potvrdily, čas věnovaný regionu a jeho kultuře v Praze 10 je významně slabší (viz graf č. 5.15). Potvrzuje to zároveň hlavní hypotézu, že vztah k místnímu regionu je zde slabší i z důvodu horší informovanosti žáků o dané problematice. Uherskobrodsko si naopak udržuje svoji pozici regionu, který je znám svou kulturou, dodržováním zvyků a tradic. To je asi důvod, proč je na zmíněných školách věnováno místnímu regionu více času.

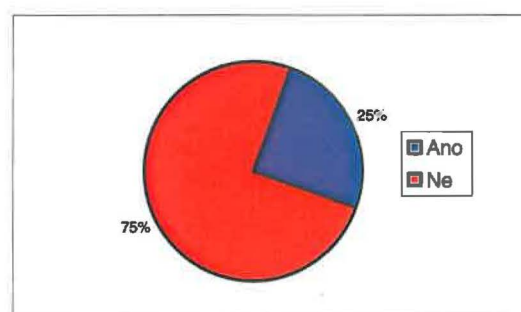
Graf č. 5.15: Hodnocení ZEMĚPISU jako zdroje informací o lokální kultuře – dle regionů (Otázka 23 - Kolik hodin zeměpisu jste se věnovali výuce regionální kultury)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Jakou roli hraje škola v zapojení žáků do dění v místním regionu nám ukazuje graf č. 5.16), který je naprosto výmluvný. Tři čtvrtiny respondentů odpovědělo, že škola v tomto směru nehraje téměř žádnou roli. Tento výsledek je pro mě překvapující a důvod bych viděl především v tom, že je této problematice ve škole věnována minimální pozornost. Na místo důrazu na osvojování postojů a hodnot se stále v českém školství upřednostňuje nabývání faktografických znalostí.

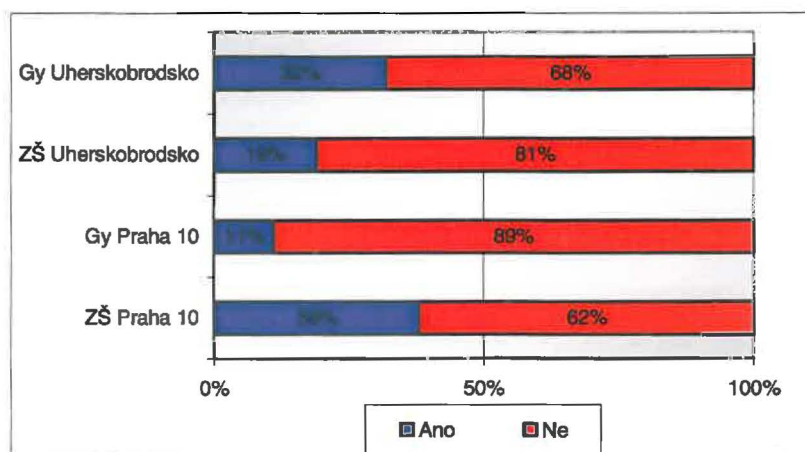
Graf č. 5.16: Angažovanost na problémech místního regionu (Otázka 24 - Zajímáte se, díky škole o problémy v místním regionu?)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

Poslední graf č. 5.17 charakterizuje a nakonec i potvrzuje teorii, že vztah k regionu a angažovanost v řešení jeho problémů je větší na Uherskobrodsku a má se zvyšujícím se věkem stoupající tendenci, v Praze 10 je tomu naopak. Ale i tak vidíme, že vliv školy není v tomto směru rozhodující .

Graf č. 5.17: Angažovanost na problémech místního regionu – dle škol (Otázka 24 - Zajímáte se, díky škole o problémy v místním regionu?)

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře (2008), autor

6 Modelový projekt k tématu regionální kultura

Jako účinný nástroj pro navázání vztahu ke kultuře v regionu a posílení regionální identity se jeví projekty, ať už menšího či většího rozsahu, které v rámci výuky aktivně zapojí žáky do procesu získávání informací o místních tradicích, památkách či zvyklostech. Vedou nejen k prohloubení znalostí o zkoumané problematice, ale také k rozvoji klíčových kompetencí, především kompetence k učení, kdy je žák nucen pracovat s informacemi, třídit je, kriticky posuzovat a vyvozovat závěry. Uváděním věcí do souvislostí získává komplexnější pohled na kulturní, přírodní a společenské jevy a v neposlední řadě může získávat pozitivní vztah k učení samému (Parkan 2008).

Projekty jednoznačně rozvíjí kompetenci k řešení problémů, žák užívá logické postupy, je nucen řešit problémové situace a ověřovat správnost řešení problému. Kompetence komunikativní je zde rozvíjena soustavně, žák se dostává do kontaktu s místními lidmi mimo školu, je nucen jednat s úřady ale i diskutovat s kolegy v rámci pracovní skupiny a prezentovat a hájit své výsledky. Práce ve skupině vede k rozvoji sociální a personální kompetence. Žák se učí spolupráci, aktivně se zapojuje do diskuze, vzájemně si pomáhá s ostatními, učí se akceptovat názory druhých a přistupovat ke kompromisům (Parkan 2008).

Projekt zaměřený na poznání regionální kultury významně rozvíjí kompetenci občanskou, neboť toto téma vede žáky k zapojení se do společenského dění, ocenění tradic a kulturně historického dědictví, podporuje smysl pro kulturu a její ochranu a rozvoj. V neposlední řadě podporuje takový projekt rozvoj pracovních kompetencí, žák je veden k respektování určitých pravidel a učí ho být zodpovědný za svěřený materiál a nástroje (Parkan 2008).

Závěrem této diplomové práce si dovoluji předložit jako příklad návrh jednoho z možných projektů, které lze užít při výuce zeměpisu na Uherskobrodsku. Přesto je jistě možné převést představovaný projekt také do jiných regionů Česka.

Název projektu: *Po stopách hradeb královského města*

Východiska:

Zbytky městského opevnění z 2. poloviny 13. století jsou významnou dochovanou památkou raného a vrcholného středověku, jež připomínají někdejší významné postavení Uherského Brodu. Dodnes se zachovaly v jižní a severní části města. Jediná dochovaná brána tvoří vstup do Muzea J. A. Komenského, které dnes stojí v místě, kde kdysi stával zeměpanský hrad, který byl postaven za podpory Přemysla Otakara II, protože tak exponované a strategicky významné místo potřebovalo vojenskou ochranu.

Hradební zeď byla 1,7 m široká, 10 m vysoká a její celková délka činila 2 109 m. Vstup do města umožňovaly čtyři vstupní brány, orientovány ve směru světových stran. Nejpevnější brána byla dolní, nebo také Nivnická, byla 26 m vysoká a 10 m široká. Pověsti tvrdí, že byla nejpevnější proto "že byla na maltě vínem zadělané".

Městské opevnění však v 18. století ztratilo na významu. Hradební zdi zůstaly opuštěny a postupně vymizela i úcta obyvatel k nim. Tři městské brány byly zbourány v roce 1874 a jejich zdivo bylo použito při stavbě věže farního kostela.

Obr. č. 6.1: Obležení Uherského Brodu kuruckými vojsky Františka II. Rákocziho v roce 1704, olejomalba od neznámého mistra z 18. století

Zdroj: Muzeum J.A.K., www.mjakub.cz

Zříceniny městských hradeb jsou dnes oblíbeným místem setkávání mládeže ve volném čase, přičemž znalost jejich významu, data založení a původní podobě je velmi nízká. Navíc dochází také často k neuctivému zacházení s dochovanými zbytky, jako je sprejerství.

Cíle projektu:

Hlavní cíl projektu:

Provést zmapování městského opevnění, které kdysi obklopovalo město Uherský Brod.

Dílčí cíle:

- prohloubení znalostí žáků o kultuře města a jejich aktivní zapojení do problematiky - žáci se naučí nejen orientaci v terénu, ale především prohloubí své znalosti o historii města.
- propojení teoretické a praktické roviny – žáci se naučí aplikovat učebnicové znalosti zeměpisu a dějepisu na reálném území města a jeho historii
- rozvoj mezipředmětových vztahů - vzájemné prolínání aktivit spadajících do několika vyučovacích předmětů, jako je především zeměpis, dějepis a informatika.

Projektanti:

Studenti 3. ročníků Gymnázia, případně žáci 8. tříd základní školy*

Termín:

Ideálně v druhém pololetí, zapotřebí je dobré počasí, ale také již nabyté teoretické znalosti práce s mapou, buzolou, orientace v terénu

* V případě osmiletých gymnázií lze propojit oba stupně vzdělávání, kde starší studenti budou v roli zkušenějších a budou vést a pomáhat svým mladším kolegům.

Partnerské organizace:

Hlavním partnerem projektu bude Muzeum J.A.Komenského.

Klíčová slova:

městské opevnění, hradby, mapa, mapování, vojenské památky, naše město

Požadovaný výstup:

- Plán města Uherský Brod s vyznačením původního městského opevnění a jasným barevným odlišením jeho dochovaných a nedochovaných částí.
- Legenda obsahující fotografie dochovaných významných bodů (např. městská brána) a kresby (pokud existují) nedochovaných významných částí (nedochované městské brány, kruhové nárožní bašty, ...).
- Textová část, kde žáci odpoví na následující otázky:
 - o *Kdy byly hradby postaveny?*
 - o *Kdo nechal tyto hradby postavit?*
 - o *Jaká byla jejich celková rozloha a rozměry?*
 - o *Z jakého byly materiálu?*
 - o *Jaký byl jejich účel a zda byly někdy k tomu účelu využity?*
 - o *Významné události spojené s touto památkou – např. vojenské útoky?*
 - o *Případně další zajímavosti?*
- Tištěná podoba, Pdf, Powerpointová prezentace, nástěnka

Informační zdroje:

- Muzeum J.A.K
- Lidová knihovna
- Internet

Technické pomůcky

Buzola, fotoaparát, psací potřeby, scanner, PC s tiskárnou

Dílčí úkoly:

- zjistit co nejvíce informací o městském opevnění
- zjistit a nafotit dochované zůstatky hradeb + dohledat, případně odhadnout, kde kdysi stávaly již nedochované části opevnění.
- najít nejvhodnější plán města
- zanést hradby do zvoleného plánu, vytvořit legendu a textově zpracovat základní informace o této vojenské památce

Pracovní skupiny:

- Základ bude tvořit 6 – 8 skupin po 4 žácích.
- V každé skupině budou v přípravné fázi následující role:
 - 1 mapovač - odpovědnost za nalezení a výběr nejvhodnějších map pro zaznamenání výsledků
 - 3 sběrači informací - odpovědnost za dohledání a utřídění informací o hradbách
 - 1 technik – odpovědnost za technické pomůcky
- Role v realizační fázi:
 - Ze všech se stávají průzkumníci terénu, 1 ze skupiny však vždy bude zodpovědný vedoucí
- Role ve fázi zpracování výsledků – vytvoření 4 nových různě početných skupin dle zaměření žáků:
 - Mapovači – zpracují výslednou mapu – zanesou výsledky od jednotlivých skupin
 - Legendáři – vytvoří legendu s fotografiemi či kresbami
 - Textaři – zpracují textovou část mapy, kde odpoví na položené otázky v úvodu
 - Prezentátoři – zpracují výslednou podobu prezentace – pdf, www, nástěnka ...

Harmonogram:

Projekt lze rozdělit do 4 fází – přípravná fáze, realizační fáze, fáze zpracování výsledků a závěrečná prezentace

1. Přípravná fáze

1) Příprava map:

- a. výběr nejvhodnějšího plánu města, do kterého se bude provádět výsledné zanášení polohy hradeb (1: 5 000 - 1:10 000)
- b. příprava pracovních map s větším měřítkem (1: 5 000 a větší), které budou sloužit jednotlivým skupinám pro detailnější zaznamenání polohy při práci v terénu

2) sběr informací o městském opevnění

- a. obecné informace – odpovědi na stanované otázky
- b. informace o poloze - dohledání dokumentů, které mapují, naznačují, znázorňují přesnou pozici hradeb – dochované mapy, kroniky, obrazy, ...

3) předběžný odhad polohy hradeb (určení zkoumaného území) a vytyčení několika významných bodů, jako jsou městské brány a kruhové nárožní bašty

4) rozdělení území do 7 částí (dle počtu skupin) a přidělení částí území jednotlivým skupinám (provádí učitel)

Této fázi byly věnovány 2 - 3 hodiny zeměpisu a 2 - 3 hodiny dějepisu.

2. Realizační fáze

Skupinky žáků se vydají do terénu, kde bude probíhat vlastní měření polohy dochovaných částí hradeb a fotografování

Této fázi bude věnována 1 – 2 hodiny zeměpisu.

3. Zpracování výsledků

Nově utvořené skupiny vytvoří souhrnnou mapu dle dílčích měření polohy včetně odhadu polohy nedochovaných částí opevnění . Dále připraví legendu, textovou část, a výslednou podobu prezentace.

Této fázi bude věnována 1 - 2 hodiny zeměpisu, 1 - 2 hodiny informatiky.

4. Výstup bude prezentován a publikován:

- ústní prezentace rodičům a přátelům školy
- publikace na školních internetových stránkách,
- mapa a fotografie budou zdobit vyhrazenou část školy
- výsledky budou otištěny v regionálním tisku – Uherskobrodský zpravodaj a jiné
- práce bude nabídnuta informačnímu centru města

Závěrem:

Tento projekt se dá pojmout i ve větším rozsahu a hloubce. Lze jej rozšířit na zmapování dalších již nedochovaných staveb z 13. století a vytvořit historickou mapu královského města Uherský Brod apod.

7 Závěr

Cílem předkládané diplomové práce bylo provést analýzu kurikulárních dokumentů z pohledu možného začlenění regionální kultury do školní výuky.

Nejprve bylo nutné vymezit si základní pojmy související s touto problematikou, týkají se jak problematiky kultury, tak nových českých kurikulárních dokumentů. Pojem „kultura“ chápeme ve smyslu, v jakém jej uvádějí Patočka, Heřmanová (2008), jako souhrn všech materiálních a duchovních statků a hodnot, které byly vytvořeny v celé historii lidstva, nebo jako ty hodnoty, které jsou využitelné v konkrétním čase pro konkrétní společnost. „Lokální kultura“ dle řady autorů zahrnuje pestrou škálu prvků materiální i nemateriální povahy. Ty charakterizují jednotlivé regiony, přičemž každý region má svá kulturní specifika s různým zastoupením určitých prvků. Přes regionální specifičnost kombinací jednotlivých prvků kultury však vykazují kulturní regiony i mnohé společné rysy, na základě nichž tvoří širší územní celky, lze je skládat např. do etnografických oblastí apod. Příklad kulturního dědictví konkrétního regionu jsme si demonstrovali na Praze 10, jako typickém zástupci městské kultury v protikladu k Uherskobrodsku, moravskému regionu s převahou tradiční venkovské lidové kultury.

Prvním cílem této práce, definovaným v obecné rovině, bylo zjistit potenciál nových kurikulárních dokumentů jako nástroje pro zprostředkování a reprodukci lokální kultury. Školská reforma probíhající v současnosti v Česku nabízí značné možnosti pro nové uchopení tématu kultura, případně regionální kultura. Potenciál pro zprostředkování a reprodukci kultury se mi jeví v soustavě kurikulárních dokumentů jako dostatečný. Vlastní nástroj zprostředkování a reprodukce představuje školní vzdělávací program (ŠVP). Rámcový vzdělávací program (RVP) definuje určitý rámec rozsah pro formulaci Školních vzdělávacích programů, které si sestavují školy individuálně. Regionální kultura tvoří významnou část učiva v několika vzdělávacích oblastech a je také typickým příkladem učiva, které prochází skrze několik vzdělávacích oborů a průřezových témat. Záleží pak již konkrétně na jednotlivých školách a tvůrcích ŠVP, v jakém rozsahu a kolik času věnují výuce regionální kultury, jestli bude součástí jednoho nebo více předmětů popřípadě průřezových témat. Já osobně bych doporučil, aby bylo učivo regionální kultury

integrováno mezi více vzdělávacích oblastí (oborů) a tím podpořilo doposud málo fungující mezipředmětové vztahy a spolupráci mezi učiteli. Mimo jiné bych také školám navrhnul, aby se regionální kultura stala součástí jednoho nebo více průřezových témat, které mají v rámci kurikulárních dokumentů velký význam. Rozvíjejí osobnost žáka i jeho hodnotový systém a k tomu může problematika regionální kultury významně přispět. Je-li například průřezové téma realizováno formou projektu či exkurze v blízkém okolí bydliště žáka, nabízí příležitost pro bližší seznámení se s místním regionem. Z anketního šetření, které bylo provedeno na vybraných školách vyplývá, že zatím tuto možnost školy příliš nevyužívají. Potvrzuje to naši první stanovenou hypotézu, že školy v současnosti nedostatečně využívají svůj značný potenciál pro zprostředkování a podporu reprodukce regionální kultury. Žáci v odpovědích mimo jiné uváděli, že je školy nedostatečně podporují v zapojení do kulturních aktivit a do řešení nejrůznějších problémů v regionu. Respektive angažovanost v kulturních aktivitách jako taková ze strany žáků sledována je, nicméně svoji zásluhu na ní má škola jen okrajovou.

Další cíle diplomové práce byly již specifičtěji zaměřené na vybrané regiony.

Jednalo se o:

1. Zhodnocení zapojení studentů do kulturních aktivit ve vybraných regionech a posouzení úlohy školy v těchto aktivitách.
2. Zjištění informačních zdrojů o regionální kultuře a role školních učebních plánů v předávání vědomostí o regionální kultuře a na jejich základě rozvíjení postoje a vztahu studentů k regionu, ve kterém žijí.

Pro nalezení odpovědí na vytyčené cíle byl sestaven dotazník, který byl distribuován na dvě základní školy a dvě gymnázia ve zkoumaných regionech. Přestože žáci v obou mikroregionech hodnotili školu jako důležitý zdroj informací o místní kultuře, nepovažují ji za subjekt, který by je motivoval k aktivnímu zapojení do kulturního života a rozvoje regionu. Z dotazníku vyplynulo, že studenti v rámci výuky nenavštěvují často památky ve svém okolí (konkrétně feudální stavby), méně obvyklé jsou exkurze a návštěvy, při kterých zažívá žák praktickou zkušenost s lokální kulturou. Na tomto místě bych proto rád poukázal na výhody výukových

projektů, které jsou též doporučením kurikulárních dokumentů. Umožňují totiž studentům aplikovat své teoretické znalosti na konkrétních příkladech z jejich okolí a přispívají k rozvoji klíčových kompetencí. Projekty a exkurze (výuka v terénu) by se mohly stát ideální formou výuky regionální kultury, ale i místního regionu jako celku.

V souvislosti s cílem zhodnocení zapojení žáků do kulturních aktivit v regionu a posouzení úlohy školy v těchto aktivitách jsem vycházel z hypotézy, že *zapojení žáků do kulturních aktivit na Uherskobrodsku je větší než v Praze 10*. Tato hypotéza se potvrdila, jelikož při porovnání zkoumaných regionů vidíme, že žáci na Uherskobrodsku jsou více zapojeni do kulturního a společenského života. To je dáno častějším dodržováním oslav, tradic a zvyků na jižní a východní Moravě obecně, s větší časovou dotací škol této problematice v tomto regionu, ale také samotným přístupem žáků, uvědoměním si důležitosti šíření a předávání tradic.

Dále jsem předpokládal, že *na rozdíl od žáků na Uherskobrodsku znají žáci z Prahy 10 více architektonické památky ve svém regionu a navštěvují častěji kulturní instituce, jelikož k tomu mají více příležitostí*. Dotazníkové šetření nám tuto hypotézu potvrzuje jen z části, jelikož respondenti z Prahy 10 znají spíše památky ležící v historickém jádru hlavního města, což je však dáno nadregionálním kulturním významem daných památek v porovnání s památkami na území Prahy 10. Využívání infrastruktury (kin, divadel, muzeí, knihoven apod.) je srovnatelné a má pro studenty všech škol i regionů velký význam. Nutno poznamenat, že většina dotázaných z Uherskobrodsku trvale bydlí ve městě Uherský Brod, kde je kvalita kulturní infrastruktury srovnatelná s Prahou 10.

Posledním cílem, na který jsme se v dotazníkovém šetření zaměřil, bylo *zjistit informační zdroje o regionální kultuře a roli školních učebních plánů v předávání vědomostí o regionální kultuře a na jejich základě rozvíjení postoje a vztahu studentů k regionu, ve kterém žijí*.

Žáci uvedli jako nejvýznamnější zdroj informací o hmotných prvcích kultury (památky a stavby) školu, zatímco o nemateriální kultuře jsou nejvíce informováni v prostředí rodiny. Tento závěr je poměrně logický, jelikož pro stávající osnovy jsou faktografické informace stěžejní.

Podle odpovědí žáků jsou to pak konkrétně předměty dějepisu a zeměpis, které jim ve škole poskytují nejvíce informací o regionální kultuře. Vzhledem ke geografické podstatě ve výuce regionů by se měl zeměpis nejvíce zabývat kulturou jednotlivých regionů. Těžištěm výuky o regionální kultuře v hodinách zeměpisu je více obsaženo na základním než na gymnaziálním stupni vzdělávání. Tato skutečnost se potvrdila i při analýze RVP ZV, kde je v rámci prvního stupně vyčleněna celá vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. Přestože žáci považují zeměpis za předmět, který jim předává značné množství informací o regionální kultuře, výsledky ukazují na fakt, že v zeměpisných učebních plánech se této problematice věnuje minimum hodin a je probírána velmi povrchně.

Na závěr této práce lze nastínit některé náměty pro další výzkum problematiky výuky regionální kultury. Do budoucna by bylo vhodné ověřit mnou zjištěné skutečnosti ještě na příkladech jiných regionů Česka, které nepředstavují tak extrémní protiklady. Dále by bylo přínosné pokusit se na příkladu jedné vybrané školy komplexní zhodnocení výuky regionální kultury ve všech fázích vzdělávacího procesu (Řezníčková 2003):

1. analyzovat ŠVP z pohledu učiva o regionální kultuře, tzv. fáze koncepční
2. analyzovat přípravu učitelů na výuku, jejich názor na uchopení tématu pomocí dotazníku nebo ještě lépe interview, tzv. fáze projektová
3. analyzovat realizaci výuky (náslechy, hospitace, sledování výuky), tzv. fáze realizační
4. analyzovat osvojení znalostí, dovedností a postojů u studentů (dotazník podobný tomu v této práci) a dále mít možnost zjištění názoru dětí na způsob výuky a obecně o problematice kultury, tzv. fáze evaluační

Literatura a prameny

Použitá literatura

AUGUSTA, P. (1997): Kniha o Praze 10, Milpo, Praha, s. 119.

BARAN,L., STAŇKOVÁ,J. (1989): Lidové kroje Slovácka, Press foto, Praha, 33 s.

BARTOŠ, HLAĐÁKOVÁ, VOSÁK, KUKULKA, PAVELČÍK, POLIŠENSKÝ, TRAPL, VORLOVÁ, ZEMEK. (1971): Uherský Brod, minulost a současnost slováckého města, nakladatelství Blok, Brno, s. 93.

BARTOŠÍKOVÁ, A., HOLEČKOVÁ, M. (2006): Za studánkami Bílých Karpat. Nakladatelství MH, Beroun, 119 s.

BEZDĚČKA, P. (2005): Vítejte na východním Slovácku. HART PRESS, Otrokovice, 55 s.

BRONCOVÁ, D. (2006): Praha 10 křížem krážem, Milpo, Praha, s. 183.

HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNL, K. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. Univerzita Karlova, Praha, 236 s.

HAVLÍČEK, T. (2005): Czechia: secularization of the religious landscape. In: Knippenberg H. (ed.): The Changing Religious Landscape of Europe. Amsterdam.

HAVLÍČEK, T. (2007): Regional Differentiation of Human and Social Capital in Rural Peripheral Areas of Czechia. Proceedings of The IGU/C World Conference on Marginalization, Globalization and Regional and Local Response, Kitami [v tisku].

HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum. Základy, metody a aplikace. Portál, Praha, 407 s.

CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: JANČÁK, V., CHROMÝ, P., MARADA, M. (eds.): Geografie na cestách poznání. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, s. 163 – 178.

JONGEPIEROVÁ, I., KUČA, P., TRAHCTULEC,V. (1991): Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty, Český ústav ochrany přírody, Brno, s. 40.

KOHOUT, M., TEMPL, S., ŠLAPETA, V., ed. (1998): Zlatý řez, Praha, s. 220.

KÜHNLOVÁ, H. (1998): Tady jsem doma aneb poznej dobře svoje bydliště. MOBY DICK, Praha, 56 s.

KULDOVÁ, S. (2007): Geografické vzdělávání v kontextu proměn vnějších podmínek edukačního procesu. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 36 s.

LANGEROVÁ, B. (2006): Zlínský kraj. ACR Alfa, Praha, 351 s.

MARADA, M. (2006): Jak na výuku zeměpisu v terénu? Geografické rozhledy, 15, č. 3, s. 2 – 5.

MURPHY, R. F. (1998): Úvod do kulturní a sociální antropologie. Slon, Praha, s. 267.

NEKUDA, V. (1995): Zlínsko. Vlastivěda Moravská. Muzejní a vlastivědná společnost, Brno, Muzeum jihovýchodní Moravy, Zlín, 783 s.

NEKUDA, V. DRSC. (1992): Uherskohradištsko, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně ve spolupráci se Slováckým muzeem, Brno, s. 847.

NUSEK, J., SVOBODA, J. a kol. (2001): Příběh kapliček. Drobné sakrální objekty na Podblanicku. Podblanické ekocentrum Českého svazu ochránců přírody Vlašim a Muzeum okresu Benešov, Vlašim, 2001, 130 s.

OUŘEDNÍČEK, M., ed. (2006): Sociální geografie pražského městského regionu. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PFF UK, Praha, 159 s.

PARKAN, F. a kol. (2008): Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví, metodická příručka. Katedra dějin a didaktiky dějepisu PFF UK, Praha 168 s.

PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E. (2008): Lokální a regionální kultura v České republice. ASPI, Praha, 200 s.

SELMAN, P. (2001): Social Capital, Sustainability and Environmental Planning. Planning Theory and Practice, 2, č. 1, s. 13 – 30.

SLEPIČKA, A. (1981): Venkov a/nebo město. Svoboda, Praha, 367 s.

TOMEČEK, R., (2002): Uherský Brod - putování historií královského města. Q STUDIO, Uherský Brod, 219 s.

ÚLOVEC, J. (2003): Ohrožené hrady, zámky a tvrze Čech. 1 díl A-M. Libri, Praha, 504 s.

ÚLOVEC, J. (2005): Ohrožené hrady, zámky a tvrze Čech. 2 díl N-Ž. Libri, Praha, 761 s.

VÝRUT, K. (2001): Kapitoly z pražské historie, Nová tiskárna, s. 219.

WIRTH, L. (1996): Urbanism as a Way of Life. In: Le Gates, T., Stout, F. (eds.): The City Reader. Routledge, London, s. 189 – 198.

ZEMÁNEK, L. (2003): Lokální kultura v životě našeho venkova. In: JANČÁK, V., CHROMÝ, P., MARADA, M. (eds.): Geografie na cestách poznání. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PFF UK, Praha, s. 124 – 149.

Použité dokumenty:

Bílá kniha. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. MŠMT ČR, Praha, 2001, 98 s. (staženo z www.msmt.cz/files/pdf/bilakniha.pdf).

Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů v základním vzdělávání. VÚP, Praha, 2005, 104 s. (staženo z www.rvp.cz/soubor/manual.pdf).

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Praha, 2006, 98 s. (staženo z www.rvp.cz/soubor/rvpg_9_10_2006.pdf).

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, Praha, 2005, 126 s. (staženo z www.vuppraha.cz/index.php?op=sections&sid=367).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírka zákonů České republiky, 2004 (staženo z www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon).

Internetové zdroje:

www.msmt.cz ... internetové stránky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

www.vuppraha.cz ... internetové stránky výzkumného ústavu pedagogického

www.rvp.cz ... internetové stránky Metodický portál RVP

www.czso.cz ... internetové stránky Českého statistického úřadu

www.bohemians1905.cz ... Oficiální internetové stránky FC Bohemians 1905

www.slavia.cz ... Oficiální internetové stránky SK Slavia Praha

www.stadioneden.cz ... internetové stránky stadionu Eden

www.npu.cz

www.wikipedia.org

<http://pamatky.praha-mesto.cz>

www.pamatky-jvm.cz

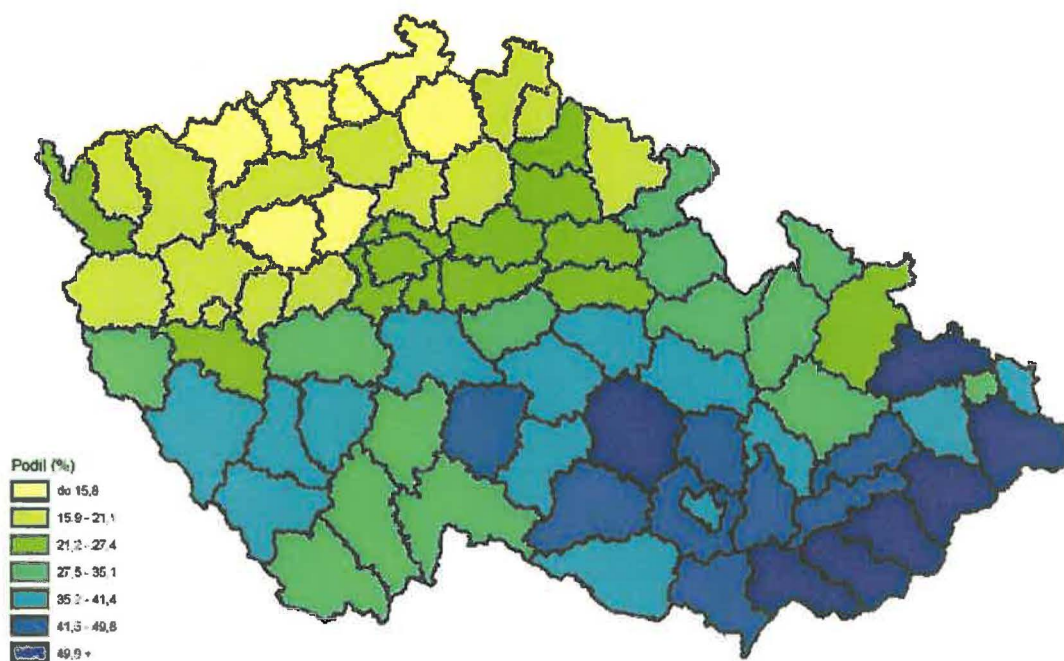
www.bojkovice.cz

www.mjakub.cz

www.ub.cz
www.praha10.cz
www.vychodni-morava.cz
www.lidova-architektura.cz/C-ochrana/chranene-lokality/zlinsky-kraj.htm
www.czech.republic.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=79571&lng=2
www.slovacko.org/home/
www.vychodnislovacko.eu/cze/index.htm
www.vlcnov.cz
www.j-morava.cz
www.hrady.cz
www.nulk.cz
<http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>
http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696?kam=mcast&kod=500224
<http://nove.vinohrady.cz>
www.zabehlice.net

Přílohy

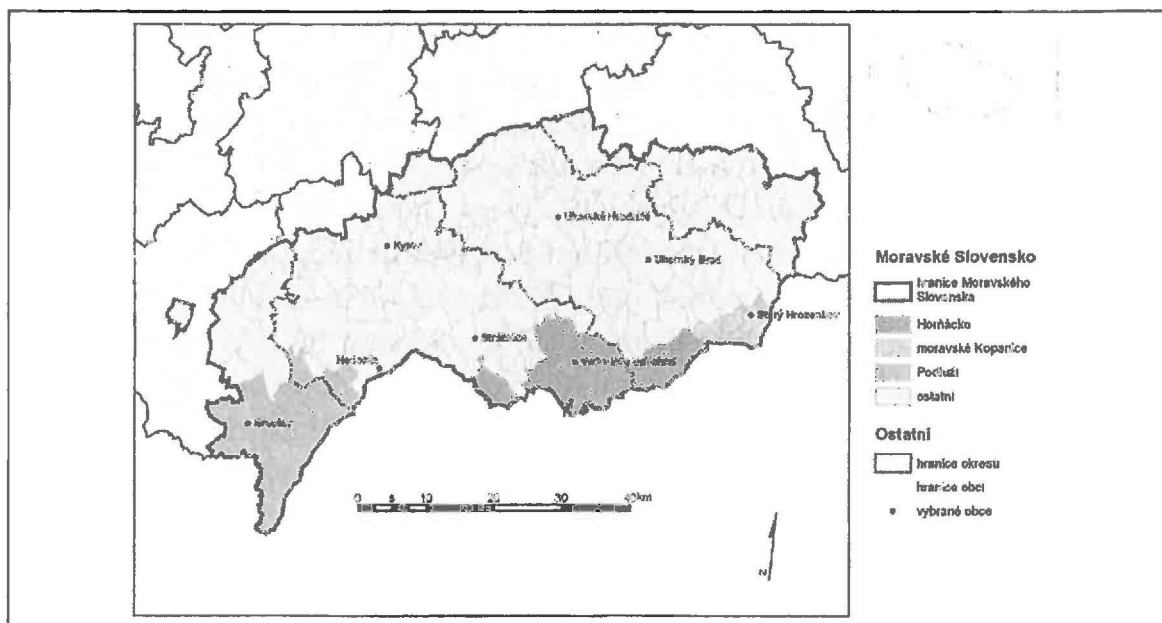
Příloha 1 – Podíl obyvatel s náboženským vyznáním – SLDB 2001

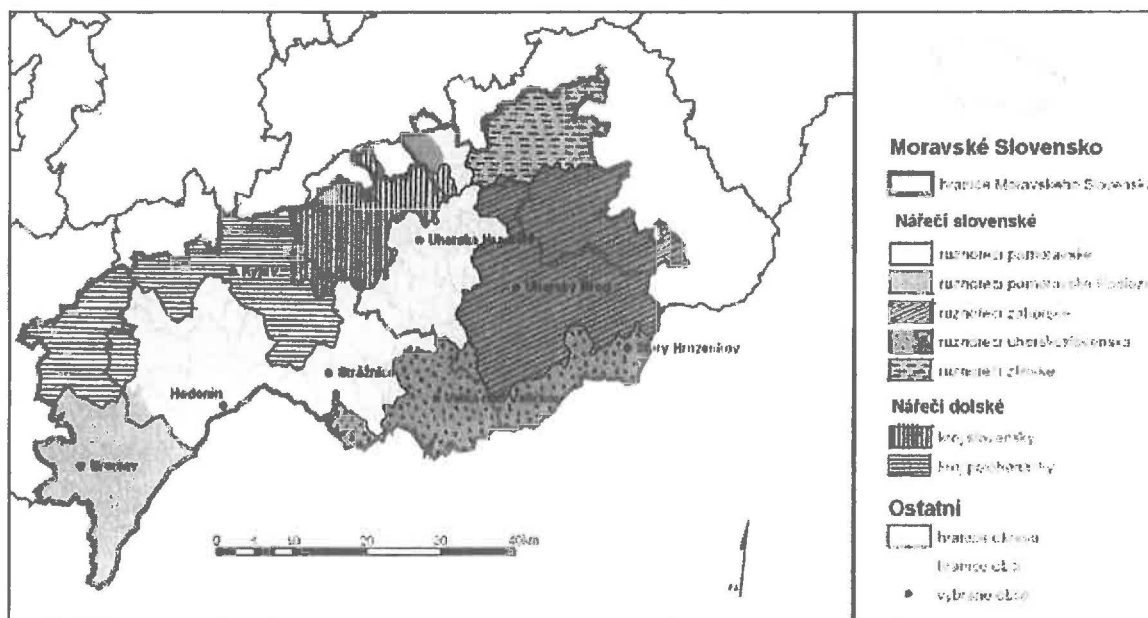
Zdroj: Český statistický úřad, Sčítání lidu, domů a bytů 2001

Příloha 2 – Slovácko (Moravské Slovácko) v pojetí L. Niederleho a F. Bartoše

pojetí L. Niederleho

pojetí F. Bartoše

Zdroj: Patočka, Heřmanová 2008, s. 117

Příloha 3 – Nářečí na Slovácku, slovníček místních výrazů

SLOVNÍČEK MÍSTNÍCH VÝRAZŮ

angušček	velká mašle na temeni dětského čepičku	hody	vlasti a ozdoby ze stuh
baně	rukávky ženské košilky	hubový věnec	koláč ozdobený spoustou papírových i přírodních květů používaný jako nezbytný atribut slováckých hudů
brucek = kordule, kordula, lajhl, pracek	vesta mužského kroje	hvoček	viz guláč
červenice	mužské soukenině přiléhající kalhoty červené barvy	houšnice = hósenice, hásenky	barevné žínilkové šňůrky na kloboučích
čizmy	vysoké boty (holinky)	jelenice	mužské krojové kalhoty ze semišové kůže
darmovis = hanzucha	velký čtvercový ležatý límec, který se v nepohodě přehazuje přes hlavu jako kapuce	kadrle = tače	kanýček u manžety rukávu ženské košilky
duhony kožich	hnědě nabarvený kožich na hlavové straně	kordule = kordula	viz brucek
šasaňky	masopost	kordulka	živůtek (čňěrovačka) ženského kroje
jedro	praporec používaný o posvícení	kosírek = kosárek, kosíček	většinou bílé kohoutí péra ze kloboučem svobodných mladých mužů
šerťoch	zadní část sklídače zástěra, která má ve slováckých krajích funkci vrchní sukně (pro kratší vysvětlení v popisech sukně užíváno výrazu sukně)	kotouč	vysoký věnec používaný při úpravě nevěstiny hlavy
šerťáček = šerťuška	zástěra (přední)	kréz = obrtlák	široký náhraný ženský límec
gatě = třaslovce	mužské plátěné kalhoty (lněné nebo bavlněné dříve nejčastěji konopné)	okružl	ozdobná tkanice
guláč = guráčák, hvoček, šrak, šerťáček, šerťoch, šrakčp	mužský klobouč	krepinka	kožená obuv z jednoho kusu kůže
halena	čtřtvrteční nebo dlouhý mužský soukeniný kabát (který výjimečně používají i ženy), většinou pracovního střihu	kepec	viz brucek
hanzucha	viz darmovis	lajhl	ženský většinou soukeniný krátký kabátek
hladění = penění	obřadní úprava hlavy nevěsty různými typy věnců, zapletených	lajhlík	hlá vřapovaná sukně sešitá do bromady s bílým měkkým živůtkem
		leknice	ozdobený zelená ratiolast užívaná k vítání jara
		litéčko	krátký ženský kabátek z lehké vlákně látky
		marynka	

menička = menčík	okružní nebo dlouhý ženský soukený kabát zdobený křehčím	štráček	viz gulič
nahavice	soukené, mušské, většinou přiléhavé, dlouhé kalhoty	štrák	viz gulič
obouk	stojatý límec (nebo úzký ležatý) ženské i mužské košile	štráček	viz gulič
okružič	viz křesl	štravání	výzdoba soukených součástí kůže nastavením vládné nitě
obrášlak	viz křesl	šubaj	svobodný tuláctev
otůky	řemeny nebo vládní tkaničky, jež se připočítávají k puce k noze	šurec	sukně
pentlení	viz blašeni	šmuky	ozdoba mužského klobočku ženskými štráčky
péro	kytička ze klobočku	šmukáč	viz gulič
puccel	viz hradec	šradavice	viz gulič
puř	dvójitý poklopec u krajových kalhot	vázání šátku na babušu, vázání šátku na ucas	vzášání typy úvazů tureckých šátků
rožky	zvláštní tvar šepce	vázání šátky dole konce, vázání šátky bore konce	dvá základní způsoby úvazů šátky na hlavu svobodně dívky i kolem šepce volně ženy
rubáč	ženská spodní košile s dlouhým podolákem, obvykle tloučí než vzhled sukne a záškrta	štrák	velký vládný čtyřhranný šátek, většinou kostkovaný
rukávce	vzhled ženská košilka	vonička	kytička z přírodních péřky i umělých květin, kterou se zdobí mužské klobočky
sak	zvláštní druh vládného ženského pasu, hotoví se starobylou technikou pletení na rámu	vrapotání	jemné skládání látky většinou ze mokra použitými posty (otuloba dvojitého přisvězení)
skakun	masopustní úměník	výšivka přes vrapy	geometrická výšivka přes drobně poskládanou látku (např. vzadu na pasu štráčkem)
stáček	volně zastupně mladých svobodných mužů v úbe	žudro	zděný výstupok před dveřmi do obstřebo domu
stáčka	volně zastupně mladých svobodných děvčat v úbe		
soukenice	mužské soukené kalhoty		
šafka	obložnicový pruh plátna na koncích zdobený výšivkou a krajkou, který se váže na hlavu nebo zavíjí kolem šepce		

Zdroj: Baran, Staňková (1989), str. 6, 7

Univerzita Karlova v Praze – Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Albertov 6, 128 43, Praha 2, tel. A fax. +420 221 951 889
e-mail: ksgrrsek@natur.cuni.cz, ku@natur.cuni.cz, michal.vraga@seznam.cz

Dotazník o regionální kultuře

Název a místo školy:

Třídy:

Místní region:

1. Místo bydliště (město, obec, městská část):
.....
2. Pohlaví:
 - a. Žena
 - b. Muž
3. Jaký máte vztah k místnímu regionu:
 - a. Líbí se mi tady
 - b. Je mi to jedno
 - c. Nelíbí se mi tady
4. Co považujete za kulturní symboly nebo znaky místního regionu (vymezeného území)?
.....
.....
5. Které z prvků kultury jsou typické pro místní region (můžete označit více odpovědí):
 - a. památky, zámek, hradby, věže, kašny, domy,...
 - b. kroje, keramika, zbraně,...
 - c. kino, muzeum, divadlo,...
 - d. folklórní, pěvecké, divadelní soubory
 - e. sportovní spolky
 - f. dodržování tradičních zvyků a oslav, festivalů

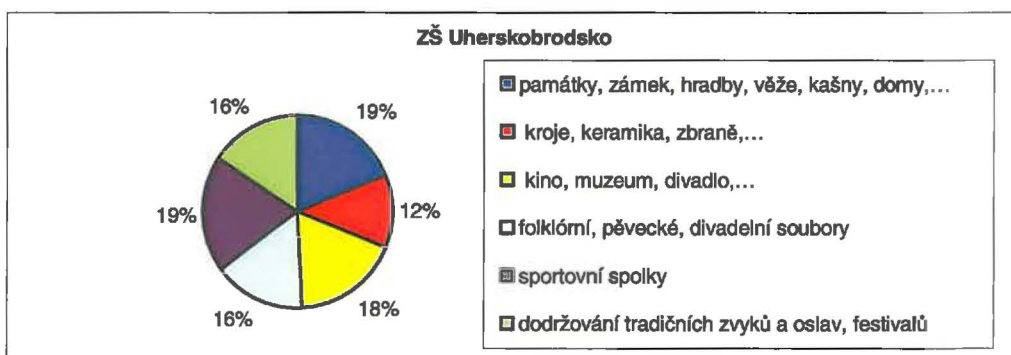
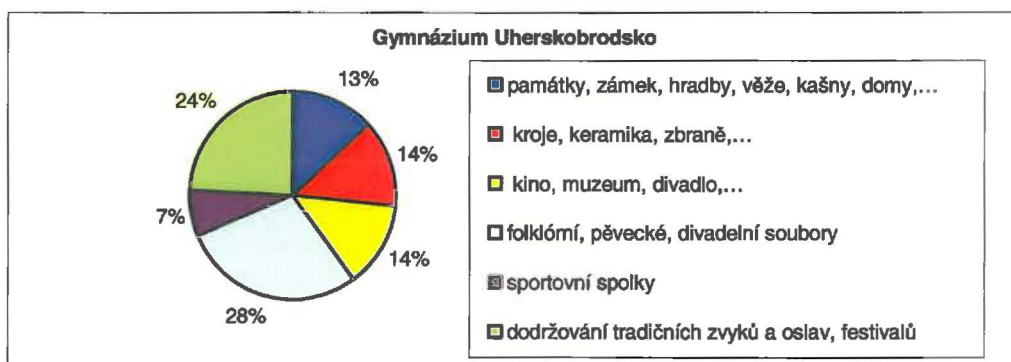
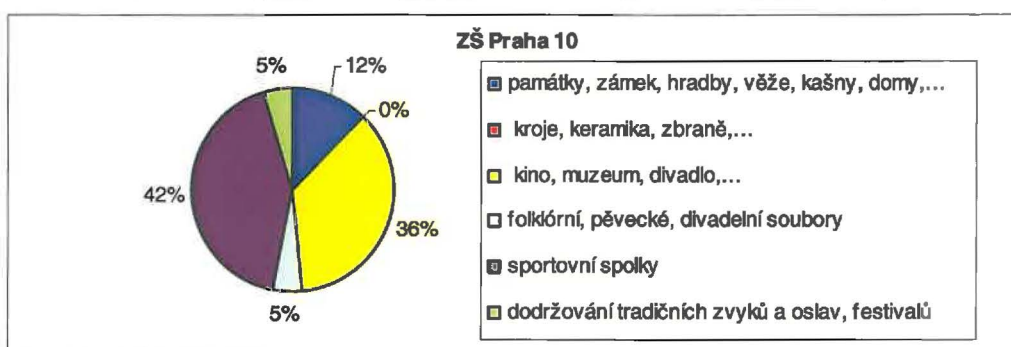
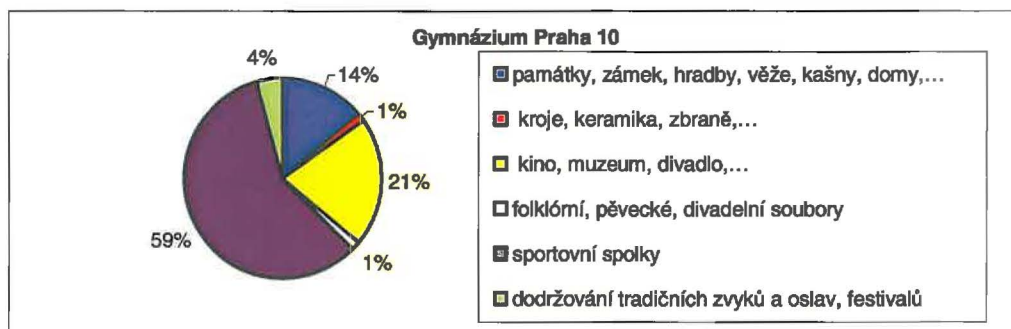
6. Znáte nějaké feudální stavby (zámek, hrad,...) a památky v místním regionu?
- Ano**
jmenujte:.....
.....
 - Ne**
7. Navštívil/a jste v vašem regionu osobně nějakou feudální stavbu nebo památku?
- Ano**
 - Ne**
8. Navštívil/a jste tuto stavbu nebo památku se školou?
- Ne**
 - Ano, ve výuce kterého předmětu.....**
9. Víte co je to kroi a k čemu sloužil?
.....
.....
.....
10. Má vaše obec nebo městská část kroi?
- Ano**
 - Ne**
 - Nevím**
11. Kolikrát jste měl/a na sobě kroi?
- nikdy**
 - zřídka, při jaké příležitosti.....**
 - často, při jaké příležitosti.....**
12. Označte oficiální kulturní budovy, které se nacházejí na území vymezeného regionu?
- Kino**
 - Divadlo**
 - Muzeum**
 - Lidová/městská knihovna**
 - Kulturní dům**
13. Navštěvujete kulturní budovy vyjmenované v předcházející otázce ve svém volném čase?
- Ano, napište které.....**
 - Ne**
14. Navštěvujete kulturní instituce a budovy v rámci školní výuky?
- Ano, napište které.....**
 - Ne**
15. Znáte místní folklórní, divadelní, pěvecké, taneční soubory? Napište které:
-
 -
 -

16. Znáte místní sportovní kluby, družstva.....? Napište které:
-
 -
 -
17. Označte, kterých oslav, zvyků a tradic se účastníte (můžete označit více odpovědí):
- Masopustní zábava, karneval, maškarní průvod, vynášení Morany
 - Velikonoční tradice (řehačky, pomlázky, koleda)
 - Jarní, letní pálení ohňů (čarodějnice)
 - Stavění máje
 - Pout', hody
 - Vinobraní, dožínky
 - Jízda králů
 - Obchůzky Mikuláše, čerta a anděla
 - Vánoční zvyky a tradice, adventní zvyky a tradice
 - Obchůzka Tří králů
 - Svatý Valentýn, Halloween
18. Myslíte si, že šíření a předávání kulturních tradic je:
- Velmi důležité
 - Důležité
 - Méně důležité
 - Nemá význam
19. Informace o místní zvyčích a kulturním životě jste získali (můžete označit více odpovědí):
- Od rodičů
 - Od rodinných příslušníků (babička, dědeček, ...)
 - Ve škole
 - U kamarádů
 - V zájmovém kroužku, spolku
 - Na internetu
 - Z časopisů a knih
20. Informace o místní památkách a stavbách jste získali (můžete označit více odpovědí):
- Od rodičů
 - Od rodinných příslušníků (babička, dědeček, ...)
 - Ve škole
 - U kamarádů
 - V zájmovém kroužku, spolku
 - Na internetu
 - Z časopisů a knih
21. Který školní předmět vám poskytuje nejvíce informací a znalostí o kultuře v místním regionu? (seřadte 1- nejvíce informací. až 5- nejméně informací.)
- Český jazyk
 - Zeměpis.....
 - Základy společenských věd.....
 - Dějepis.....
 - Estetické výchovy (hudební a výtvarná).....

22. Myslíte že, jste se dozvěděli dost o místním regionu?
- a. Ano
 - b. Spíše ano
 - c. Spíše ne
 - d. Ne
23. Kolik vyučovacích hodin zeměpisu jste věnovali výuce o místním regionu?
- a. Žádnou
 - b. Jednu
 - c. Více než jednu
 - d. Více než pět
24. Zajímáte se, díky škole o problémy v místním regionu?
- a. Ano
 - b. Ne

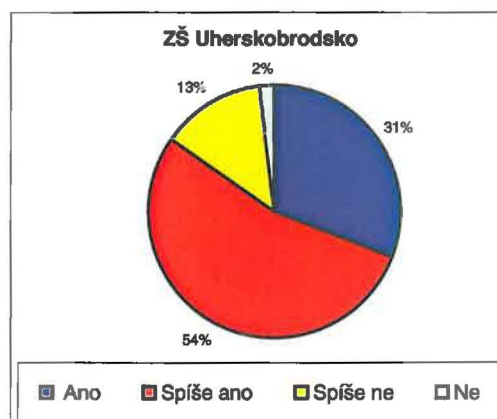
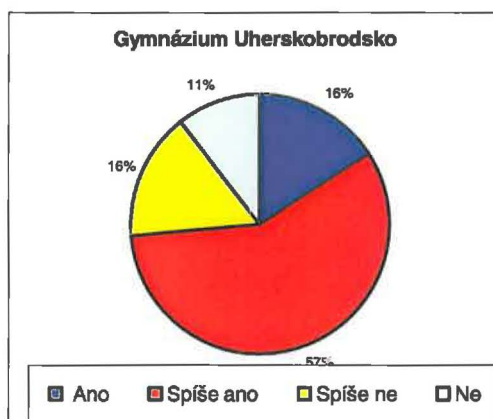
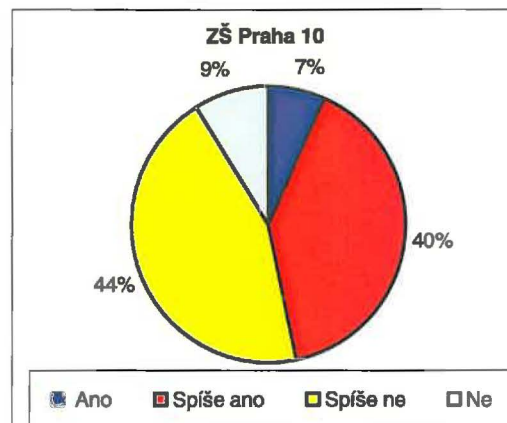
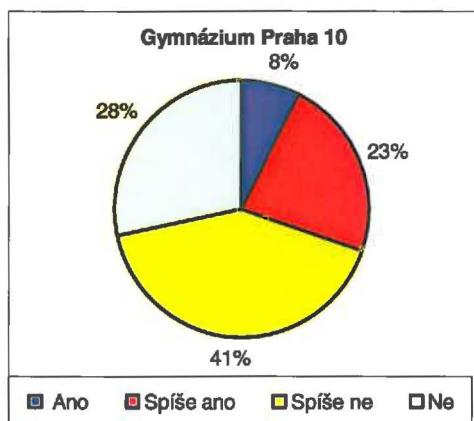
Děkuji Vám za ochotu a čas, který jste věnovali tomuto dotazníku.

Příloha 5 – Dotazník o regionální kultuře, otázka 5 - Které z prvků kultury jsou typické pro místní region?

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře 2008, autor

Příloha 6 – Dotazník o regionální kultuře, otázka 22 - Myslíte že, jste se dozvěděli dost o místním regionu?

Zdroj: Dotazník o regionální kultuře 2008, autor